

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. รูปแบบชิปปา (CIPPA Model)
3. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบชิปปา (CIPPA Model)
4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ
5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
6. ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
7. ดัชนีประสิทธิผล
8. ความใฝ่เรียนรู้
9. บริบทของ โรงเรียนเขาไร่ศึกษา
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 10.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 10.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 148-189) ได้กล่าวถึงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไว้ดังนี้

ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการ

ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

1. ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

3. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

5. ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับ

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจ หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส.3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคัวัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

1. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.1 ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง

1.2 ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เป็น ผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดในการตัดสินใจ

1.3 ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนใน ลักษณะการ บูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทาง เศรษฐกิจได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จัก การออมขั้นต้นและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

2. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.1 ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิง ประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการ ปกครอง สภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความเป็นประเทศไทย

2.2 ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และ พิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น

2.3 ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะ พลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตาม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

2.4 ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆของประเทศไทย กับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ ไปสู่การทำความเข้าใจ ในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัด ระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

3. จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.1 ได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ใน โลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข

3.2 ได้เรียนรู้และพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมี วิจารณญาณได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทย

กับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

3.3 ได้รับการพัฒนาแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

4. จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

4.1 ได้เรียนรู้และศึกษาความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4.2 ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาตนเองเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อ ในขั้นสูงตามความประสงค์ได้

4.3 ได้เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4.4 ได้รับการส่งเสริมให้มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกลงและตัดสินใจบริโภค ได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม

4.5 เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของ
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มี
ศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่
ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตารางที่ 1 สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส 1.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในประเทศไทย	1. การสังคายนา 2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย
	2. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาดนและครอบครัว	ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น 1. ศาสนาประจำชาติ 2. สถาบันหลักของสังคมไทย 3. สภาพแวดล้อมที่กว้างขวาง และครอบคลุมสังคมไทย 4. การพัฒนาดนและครอบครัว
	3. วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	สรุปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ 1. ประสูติ 2. เทวทูต 4 3. การแสวงหาความรู้ 4. การบำเพ็ญทุกรกิริยา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. วิเคราะห์และประพจน์ติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	1. พุทธสาวก พุทธสาวิกา 1.1 พระมหากัสสปะ 1.2 พระอุบาลี 1.3 อนาถบิณฑิกะ 1.4 นางวิสาขา 2. ชาดก 2.1 อัมพชาดก 2.2 ติตติรชาดก
	5. อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัว	1. พระรัตนตรัย พุทธคุณ 9 2. อริยสัจ 4 2.1 ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) 2.1.1 ชั้น 5 ชาติ 4 2.2 สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) 2.2.1 หลักกรรม ความหมายและคุณค่า 2.2.2 อบายมุข 6 2.3 นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) 2.3.1 สุข 2 (กายิก, เจตสิก) 2.3.2 คิหิสุข 2.4 มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) 2.4.1 ไตรสิกขา 2.4.2 กรรณฐาน 2 2.4.3 ปธาน 4 2.4.4 โภศน 3

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		2.4.5 มงคล 38 1) ไม่คบคนพาล 2) คบบัณฑิต 3) บูชาผู้ควรบูชา 3. พุทธศาสนสุภาษิต 3.1 ยี่เว เสวติ ตาทิโส คบคนเช่นใดเป็นคนเช่นนั้น 3.2 อุตตนา โจทยุตตานี จงเตือนตน ด้วยตน 3.3 นิสมม กรณิ เสยโย ใคร่ควรวญก่อนทำจึงดี 3.4 ทูราวาสา ฆวรา ทุกขา เรือนที่ครองไม่ดีนำทุกข์มาให้
	6. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	โยนิโสมนสิการ 1. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม 2. วิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก
	7. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	1. สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา 2. วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา การฝึกบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้น อานาปานสติ 3. นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.2	8. วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข	หลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ข้อ 5)
	9. วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่นๆ	ศาสนิกชนของศาสนาต่าง ๆ มีการประพฤติปฏิบัติตนและวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันตามหลักความเชื่อและคำสอน ของศาสนาที่ตนนับถือ
	10. ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม	การปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ
	11. วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง	ตัวอย่างบุคคลในท้องถิ่นหรือประเทศที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์หรือมีผลงานด้านศาสนสัมพันธ์
	1. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
	2. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน	ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
	3. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ	ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย ในฐานะเป็น 1. รากฐานของวัฒนธรรม 2. เอกลักษณ์และ มรดกของชาติ
	4. อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม	ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	5. วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	สรุปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ 1. การผจญมาร 2. การตรัสรู้ 3. การสั่งสอน
	6. วิเคราะห์และประพจน์ติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาคก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	1. พระสารีบุตร 2. พระโมคคัลลานะ 3. นางพุชชุตตรา 4. พระเจ้าพิมพิสาร 5. มิตตวินทุกชาคก 6. ราโชวาทชาคก
	7. อธิบายโครงสร้าง และสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	โครงสร้าง และสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก
	8. อธิบายธรรมคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม	1. พระรัตนตรัย ธรรมคุณ 6 2. อริยสัจ 4 2.1 ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) 2.1.1 ชั้น 5 1) อายตนะ 2.2 สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) 2.2.1 หลักกรรม 1) สมบัติ 4 2) วิบัติ 4 2.2.2 อกุศลกรรมบถ 10 2.2.3 อบายมุข 6 2.3 นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) 2.3.1 สุข 2 (สามีส, นีรามิส)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<p>2.4 มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ)</p> <p>2.4.1 บุญพินิตของมัชฌิมาปฏิปทา</p> <p>2.4.2 ครุฑธรรม 6</p> <p>2.4.3 กุศลจริยวัตรธรรม 4</p> <p>2.4.4 กุศลกรรมบถ 10</p> <p>2.4.5 สติปัญญา 4</p> <p>2.4.6 มงคล 38</p> <p>1) ประพฤติธรรม</p> <p>2) เว้นจากความชั่ว</p> <p>3) เว้นจากการค้ำน้ำเมา</p> <p>3. พุทธศาสนสุภาษิต</p> <p>3.1 กมนุณา วุตตติ โลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม</p> <p>3.2 กลฺยาณกัรี กลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกั ทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว</p> <p>3.3 สุโข ปุณฺณสุส อจฺจโย การสั่งสมบุญนำสุขมาให้</p> <p>3.4 ปุชฺโก สภเต ปุชฺ วนฺทโก ปฏฺวิวนฺท ผู้บูชาเขา ย่อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ไหว้เขา ย่อมได้รับการไหว้ตอบ</p>
	<p>9. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบขยายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบบรรลธรรมสัมพันธ์ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ</p>	<p>พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิธีคิดแบบขยายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบบรรลธรรมสัมพันธ์</p>

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	10. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	1. สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา 2. รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา 3. ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ 4. นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	11. วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ ข้อ 8.)
ม. 3	1. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้น ในปัจจุบัน
	2. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขแก่โลก	ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก
	3. อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน	สัมมนาพระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ที่สอดคล้องกับหลักธรรมในสาระการเรียนรู้ ข้อ 6)
	4. วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ หรือประวัติศาสตร์ศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	1. ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เช่น 1.1 ปางมารวิชัย 1.2 ปางปฐมเทศนา 1.3 ปางลีลา 1.4 ปางประจำวันเกิด

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		2. สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ 2.1 ปฐมเทศนา 2.2 โอวาทปาฏิโมกข์
	5. วิเคราะห์และประพุดติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	1. พระอัญญาโกณฑัญญะ 2. พระมหาปชาบดีเถรี 3. พระเขมาเถรี 4. พระเจ้าปเสนทิโกศล 5. นันทวิสาลชาดก 6. สุวัณณหังสชาดก
	6. อธิบายสังฆคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	1. พระรัตนตรัย สังฆคุณ 9 2. อริยสัจ 4 2.1 ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) 2.1.1 ชั้น 5 1) ไตรลักษณ์ 2.2 สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) 2.2.1 หลักกรรม 1) วัฏฏะ 3 2) ปปญจธรรม 3 (ตัณหา มานะ ทิฎฐิ) 2.3 นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) อัตถะ 3 2.4 มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) 2.4.1 มรรคมืองค์ 8 2.4.2 ปัญญา 3 2.4.3 สัมปรีชธรรม 7 2.4.4 บุญกิริยาวัตถุ 10 2.4.5 อุบาสกธรรม 7

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		2.4.6 มงคล 38 1) มีศัลปวิทยา 2) พบสมณะ 3) ฟังธรรมตามกาล 4) สันทนาธรรมตามกาล 3. พุทธศาสนสุภาษิต 3.1 อตุตา หเว ชิตํ เสขฺโย ชนะตนันนํแลตตีกว่า 3.2 ชมฺมจารี สุขํ เสติ ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข 3.3 ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย 3.4 สุตฺตฺสํ ลภเต ปญฺญํ ผู้ฟังด้วยดีย่อม ได้ปัญญา 3.5 เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก : พุทธ ปณิธาน 4 ในมหาปรินิพพานสูตร
	7. เห็นคุณค่า และวิเคราะห์การปฏิบัติตน ตามหลักธรรมในการพัฒนาตน เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงาน และการมีครอบครัว	การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระ การเรียนรู้ ข้อ 6.)
	8. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการ เรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หรือ การพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ ตนนับถือ	พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	9. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา 2. รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา 3. ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ 4. นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	10. วิเคราะห์ความแตกต่างและยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ	วิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนศาสนาอื่นๆ

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรง
รักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตารางที่ 2 สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส 1.2

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	การบำเพ็ญประโยชน์ และ การบำรุงรักษา วัด
	2. อธิบายจริยวัตรของสาวกเพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ	1. วิถีชีวิตของพระภิกษุ 2. บทบาทของพระภิกษุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การแสดงธรรม ปาฐกถาธรรม การประพฤติตนให้เป็นแบบอย่าง 3. การเข้าพบพระภิกษุ 4. การแสดงความเคารพ การประนมมือ การไหว้ การกราบ การเคารพ พระรัตนตรัย การฟังเจริญพระพุทธรูป การฟังสวด พระอภิธรรม การฟังพระธรรมเทศนา
	3. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อเพื่อนตามหลักพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ
4. จัดพิธีกรรม และปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง	1. การจัด โต๊ะหมู่บูชา แบบ หมู่4 หมู่ 5 หมู่ 7 หมู่9 2. การจุดธูปเทียน การจัดเครื่องประกอบ โต๊ะหมู่บูชา 3. คำอาราธนาต่างๆ	

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	5. อธิบายประวัติ ความสำคัญ และ ปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด ได้ถูกต้อง	1. ประวัติและความสำคัญของวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ 2. ระเบียบพิธี พิธีเวียนเทียน การปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ
ม.2	1. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	การเป็นลูกที่ดี ตามหลักทศเบื้องต้น ในทศ 6
	2. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	1. การต้อนรับ (ปฏิสันถาร) 2. มรรยาทของผู้เป็นแขก 3. ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธี ปฏิบัติต่อพระภิกษุ การยื่น การให้ที่นั่ง การเดินสวน การสนทนา การรับสิ่งของ 4. การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคล งานอวมงคล
	3. วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	1. การทำบุญตักบาตร 2. การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควรถวายและสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ 3. การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน 4. การถวายผ้าอาบน้ำฝน 5. การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน 6. การกรวดน้ำ 7. การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	1. หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องใน วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา 2. วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ 3. ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตน ในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ
	5. อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธี พิธีกรรม ตาม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน	ศาสนพิธี/พิธีกรรม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ
ม.3	1. วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของสาวก และปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	1. หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติ ตามหลักพระธรรมวินัย และจริยวัตรอย่างเหมาะสม 2. การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงานศาสนพิธีที่บ้าน การสนทนา การแต่งกาย มรรยาทการพูดกับพระภิกษุตามฐานะ
	2. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคล ต่าง ๆ ตามหลักศาสนา ตามที่กำหนด	การเป็นศิษย์ที่ดี ตามหลักทศเบื้องต้น ในทศ 6 ของพระพุทธศาสนา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี	การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามพุทธปรัชญา 4 ในมหาปริณิพพานสูตร
	4. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง	1. พิธีทำบุญ งานมงคล งานอวมงคล 2. การนิมนต์พระภิกษุ การเตรียมที่ตั้งพระพุทธรูปและเครื่องบูชา การวางค้ำสายสิญจน์ การปลุกเสกอาสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจุดธูปเทียน 3. ข้อปฏิบัติในวันเสด็จพระ การถวายข้าวพระพุทธ การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำ
	5. อธิบายประวัติวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	1. ประวัติวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย 1.1 วันวิสาขบูชา (วันสำคัญสากล) 1.2 วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ 2. หลักปฏิบัติตน : การฟังพระธรรมเทศนา การแต่งกายในการประกอบ ศาสนพิธีที่วัด การงดเว้นอบายมุข 3. การประพาศปฏิบัติในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ
	6. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ 1. ชั้นเตรียมการ 2. ชั้นพิธีการ
	7. นำเสนอแนวทางในการชำระรักษาศาสนาที่ตนนับถือ	1. การศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของพระพุทธศาสนา นำไปปฏิบัติและเผยแพร่ตามโอกาส 2. การศึกษาการรวมตัวขององค์กรชาวพุทธ 3. การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยม
ที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่
ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตารางที่ 3 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. ปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล	1. กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล 1.1 กฎหมายการคุ้มครองเด็ก 1.2 กฎหมายการศึกษา 1.3 กฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภค 1.4 กฎหมายลิขสิทธิ์ 2. ประโยชน์ของการปฏิบัติตนตามกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของบุคคล
	2. ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ	บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ โดยเน้นจิตสาธารณะ เช่น เคารพกติกาสังคม ปฏิบัติตนตามกฎหมาย มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาสาธารณประโยชน์
	3. อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน	1. ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2. วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี หรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น	1. วิธีปฏิบัติตนในการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น 2. ผลที่ได้จากการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น
ม.2	1. อธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ	1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว เช่น 1.1 กฎหมายเกี่ยวกับความสามารถของผู้เยาว์ 1.2 กฎหมายบัตรประจำตัวประชาชน 1.3 กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก เช่น การหมั้น การสมรส การรับรองบุตร การรับบุตรบุญธรรม และมรดก 2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประเทศ 2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2.2 กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร และกรอกแบบแสดงรายการ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา 2.3 กฎหมายแรงงาน
	2. เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	1. สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย 2. แนวทางส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
	3. วิเคราะห์บทบาท ความสำคัญ และความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม	บทบาท ความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบัน ทางการเมืองการปกครอง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. อธิบายความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน	ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
ม.3	1. อธิบายความแตกต่างของการกระทำความคิดระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ลักษณะการกระทำความผิดทางอาญา และโทษ 2. ลักษณะการกระทำความผิดทางแพ่ง และโทษ 3. ตัวอย่างการกระทำความผิดทางอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ 4. ตัวอย่างการกระทำความผิดทางแพ่ง เช่น การทำผิดสัญญา การทำละเมิด
	2. มีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความหมาย และความสำคัญของสิทธิมนุษยชน 2. การมีส่วนร่วมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยตามวาระและโอกาสที่เหมาะสม
	3. อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมสากล 2. การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทยที่เหมาะสม 3. การเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง	1. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่น การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ 2. สาเหตุปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทุจริต ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ 3. แนวทางความร่วมมือในการลดความขัดแย้งและการสร้างความสามัคคี
	5. เสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก	ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตให้มีความสุข เช่น การอยู่ร่วมกันอย่างมีขันติธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าในตนเอง รู้จักมองโลกในแง่ดี สร้างทักษะทางอารมณ์ รู้จักบริโภคด้วยปัญญา เลือกรับ-ปฏิบัติซื่อสัตย์และวัตถุต่างๆ ปรับปรุงตนเอง และสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น

ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ ซึ่งการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตารางที่ 4 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.2

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. อธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน โดยสังเขป	หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และ สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย ฉบับปัจจุบัน
	2. วิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลของ อำนาจอธิปไตยในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน	การแบ่งอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจอธิปไตย ทั้ง 3 ฝ่าย คือนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยฉบับปัจจุบัน
	3. ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตนเอง	การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน เกี่ยวกับ สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่
ม.2	1. อธิบายกระบวนการในการตรา กฎหมาย	กระบวนการในการตรากฎหมาย 1. ผู้มีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย 2. ขั้นตอนการตรากฎหมาย 3. การมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการตรากฎหมาย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. วิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารทางการเมือง การปกครองที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย สมัยปัจจุบัน	1. เหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของ ระบอบการปกครองของไทย 2. หลักการเลือกข้อมูล ข่าวสาร
ม.3	1. อธิบายระบอบการปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน	1. ระบอบการปกครอง แบบต่าง ๆ ที่ใช้ในยุค ปัจจุบัน เช่น การปกครองแบบเผด็จการ การ ปกครองแบบประชาธิปไตย 2. เกณฑ์การตัดสินใจ
	2. วิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบการ ปกครองของไทยกับประเทศอื่น ๆ ที่มิ การปกครองระบอบประชาธิปไตย	ความแตกต่าง ความคล้ายคลึงของการปกครอง ของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย
	3. วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันใน มาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐ	1. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตราต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 2. อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล 3. บทบาทสำคัญของรัฐบาลในการบริหาร ราชการแผ่นดิน 4. ความจำเป็นในการมีรัฐบาลตามระบอบ ประชาธิปไตย
	4. วิเคราะห์ประเด็น ปัญหาที่เป็น อุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของ ประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข	1. ประเด็น ปัญหาและผลกระทบที่เป็น อุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของ ประเทศไทย 2. แนวทางการแก้ไขปัญหา

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตารางที่ 5 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์มาตรฐาน ส 3.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น 2. ความหมายของคำว่าทรัพยากรมีจำกัดกับความต้องการมีไม่จำกัด ความขาดแคลน การเลือกและค่าเสียโอกาส
	2. วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความหมายและความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ 2. หลักการในการบริโภคที่ดี 3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค 4. ค่านิยมและพฤติกรรมของการบริโภคของคนในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งผลดีและผลเสียของพฤติกรรมดังกล่าว
	3. อธิบายความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความหมายและความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2. ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรวมทั้งโครงการตามพระราชดำริ 3. หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		4. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำรงชีวิต 5. ความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย
ม.2	1. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม 2. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ	1. ความหมายและความสำคัญของการลงทุนและการออมต่อระบบเศรษฐกิจ 2. การบริหารจัดการเงินออมและการลงทุน ภาคครัวเรือน 3. ปัจจัยของการลงทุนและการออมคือ อัตราดอกเบี้ย รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ เช่น ค่าของเงินเทคโนโลยี การคาดเดาเกี่ยวกับอนาคต 4. ปัญหาของการลงทุนและการออมในสังคมไทย 1. ความหมาย ความสำคัญ และหลักการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ 2. สำรวจการผลิตสินค้าในท้องถิ่น ว่ามีการผลิตอะไรบ้าง ใช้วิธีการผลิตอย่างไร มีปัญหาด้านใดบ้าง 3. มีการนำเทคโนโลยีอะไรมาใช้ที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการ 4. นำหลักการผลิตมาวิเคราะห์การผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. หลักการและเป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2. สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น 3. ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น
	4. อภิปรายแนวทางการคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค	1. การรักษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค 2. กฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3. การดำเนินกิจกรรมพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมายในฐานะผู้บริโภค 4. แนวทางการปกป้องสิทธิของผู้บริโภค
ม.3	1. อธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ	1. ความหมายและประเภทของตลาด 2. ความหมายและตัวอย่างของอุปสงค์และอุปทาน 3. ความหมายและความสำคัญของกลไกราคาและการกำหนดราคาในระบบเศรษฐกิจ 4. หลักการปรับและเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าและบริการ
	2. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. สำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาท้องถิ่นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม 2. วิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่น โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3. แนวทางการแก้ไขและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์	1. แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาในระดับต่างๆ 2. หลักการสำคัญของระบบสหกรณ์ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการและระบบของสหกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ตารางที่ 6 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส 3.2

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. วิเคราะห์บทบาทหน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลาง	1. ความหมาย ประเภท และความสำคัญของสถาบันการเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ 2. บทบาทหน้าที่และความสำคัญของธนาคารกลาง 3. การหารายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภคน และสถาบันการเงิน
	2. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ	1. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกันและกัน การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ 2. ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ประเทศ และเสนอแนวทางแก้ไข
	3. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์ และ อุปทาน	1. ความหมายและกฎอุปสงค์ อุปทาน 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน
	4. อภิปรายผลของการมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา	1. ความหมายและความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญา 2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาพอสังเขป 3. ตัวอย่างการละเมิดแห่งทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.2	1. อภิปรายระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ	ระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ
	2. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย	หลักการและผลกระทบการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย
	3. วิเคราะห์การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น น้ำมัน ป่าไม้ ทองคำ ถ่านหิน แร่ เป็นต้น
	4. วิเคราะห์การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศส่งผลต่อคุณภาพสินค้า ปริมาณการผลิต และราคาสินค้า	การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศ
	1. อธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ	1. บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ 2. บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เช่น การผลิตสินค้าและบริการ สาธารณะที่เอกชนไม่ดำเนินการ เช่น ไฟฟ้า ถนน โรงเรียน
ม.3	1. อธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ	1. บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ 2. บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เช่น การผลิตสินค้าและบริการ สาธารณะที่เอกชนไม่ดำเนินการ เช่น ไฟฟ้า ถนน โรงเรียน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		2.1 บทบาทการเก็บภาษีเพื่อพัฒนาประเทศ ของรัฐในระดับต่าง ๆ 2.2 บทบาทการแทรกแซงราคาและ การควบคุมราคาเพื่อการแจกจ่ายและการ จัดสรรในทางเศรษฐกิจ 3. บทบาทอื่นของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ ในสังคมไทย
	2. แสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย และ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อ บุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ	นโยบาย และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของ รัฐบาล
	3. อภิปรายบทบาทความสำคัญของ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	1. บทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทาง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ 2. ลักษณะของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ 3. กลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ
	4. อภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะ เงิน เฟ้อ เงินฝืด	ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด ความหมายสาเหตุและแนวทางแก้ไขภาวะ เงินเฟ้อ เงินฝืด
	5. วิเคราะห์ผลเสียจากการว่างงาน และ แนวทางแก้ไข	1. สภาพและสาเหตุปัญหาการว่างงาน 2. ผลกระทบจากปัญหาการว่างงาน 3. แนวทางการแก้ไขปัญหาการว่างงาน
	6. วิเคราะห์สาเหตุและวิธีการกีดกันทาง การค้าในการค้าระหว่างประเทศ	1. การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ 2. สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าใน การค้าระหว่างประเทศ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 7 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส 4.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. วิเคราะห์ความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์	1. ตัวอย่างการใช้เวลา ช่วงเวลาและยุคสมัย ที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย 2. ความสำคัญของเวลา และช่วงเวลา สำหรับการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ 3. ความสัมพันธ์และความสำคัญของอดีตที่มีต่อปัจจุบันและอนาคต
	2. เปรียบเทียบระบบต่างๆที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์	1. ที่มาของศักราชที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ จ.ศ. / ม.ศ. / ร.ศ. / พ.ศ. / ค.ศ. และ ฮ.ศ. 2. วิธีการเทียบศักราชต่าง ๆ และตัวอย่างการเทียบ 3. ตัวอย่างการใช้ศักราชต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย
	3. นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	1. ความหมายและความสำคัญของประวัติศาสตร์ และวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน 2. ตัวอย่างหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย ทั้งหลักฐานชั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) เช่น ข้อความ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<p>ในศัลจารึก สมัยสุโขทัย เป็นต้น</p> <p>3. นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวของประวัติศาสตร์ไทยที่มีอยู่ในท้องถิ่นตนเองในสมัยใดก็ได้ (สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์) และเหตุการณ์สำคัญในสมัยสุโขทัย</p>
ม.2	<p>1. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ</p>	<p>1. วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ เช่น การศึกษาภูมิหลังของผู้ทำ หรือผู้เกี่ยวข้อง สาเหตุ ช่วงระยะเวลา รูปลักษณะของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น</p> <p>2. ตัวอย่างการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่อยู่ในท้องถิ่นของตนเอง หรือหลักฐานสมัยอยุธยา (เชื่อม โยงกับ มฐ. ศ 4.3)</p>

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	<p>2. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์</p> <p>3. เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ</p>	<p>1. ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ในสมัยอยุธยา และธนบุรี (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) เช่น ข้อความบางตอน ในพระราชพงศาวดารอยุธยา / จดหมายเหตุชาวต่างชาติ</p> <p>2. ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐานที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในสมัยอยุธยา และธนบุรี</p> <p>3. การแยกแยะระหว่างข้อมูลกับความคิดเห็น รวมทั้งความจริงกับข้อเท็จจริงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์</p> <p>4. ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความทางประวัติศาสตร์</p>
ม.3	<p>1. วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์</p> <p>2. ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนสนใจ</p>	<p>1. ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์สำหรับการศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนเอง</p> <p>2. วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์</p> <p>3. นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัวและท้องถิ่นของตน</p>

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 8 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส 4.2

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	1. ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านต่างๆ 2. พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
	2. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	1. ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น แหล่งมรดกโลกในประเทศต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2. อิทธิพลของอารยธรรมโบราณในดินแดนไทยที่มีต่อพัฒนาการของสังคมไทยในปัจจุบัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.2	1. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย	1. ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ที่มีผลต่อพัฒนาการโดยสังเขป 2. พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
	2. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย	1. ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย เช่น แหล่งมรดกโลกในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย 2. อิทธิพลของอารยธรรมโบราณที่มีต่อภูมิภาคเอเชียในปัจจุบัน
ม.3	1. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ ในโลก โดยสังเขป	1. ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก (ยกเว้นเอเชีย) ที่มีผลต่อพัฒนาการโดยสังเขป 2. พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก (ยกเว้นเอเชีย) โดยสังเขป
	2. วิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือ และความขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ตลอดจนความพยายามในการขจัดปัญหาความขัดแย้ง	3. อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก 4. ความร่วมมือและความขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เช่น สงครามโลกครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 สงครามเย็น องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มี
ความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตารางที่ 9 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส 4.3

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทย โดยสังเขป	1. สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย โดยสังเขป 2. รัฐโบราณในดินแดนไทย เช่น ศรีวิชัยตาม พวลิงค์ ทวารวดี เป็นต้น 3. รัฐไทย ในดินแดนไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช สุพรรณภูมิ เป็นต้น
	2. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ	4. การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย และ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยภายในและ ปัจจัย ภายนอก)
	3. วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและ สังกมไทยในปัจจุบัน	5. พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้าน การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 6. วัฒนธรรมสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย วรรณกรรม ประเพณีสำคัญ ศิลปกรรมไทย 7. ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น การชลประทาน เครื่องสังคมโลก 8. ความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.2	1. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้านต่างๆ	1. การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา
	2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา	2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา
	3. ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าว ต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา	3. พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาในด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 4. การเสียดังศรีอยุธยาครั้งที่ 1 และการกู้เอกราช 5. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เช่น การควบคุมกำลังคน และ ศิลปวัฒนธรรม 6. การเสียดังศรีอยุธยาครั้งที่ 2 การกู้เอกราช และการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี 7. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี 8. วีรกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทยและต่างชาติ ที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.3	1. วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่าง ๆ	1. การสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานีของไทย
	2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์
	3. วิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย	3. บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรีในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติ
	4. วิเคราะห์บทบาทของไทยในสมัยประชาธิปไตย	4. พัฒนาการของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ทางด้านการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามช่วงสมัยต่างๆ 5. เหตุการณ์สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีผลต่อการพัฒนาชาติไทย เช่น การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่ 4 การปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยวิเคราะห์สาเหตุปัจจัย และผลของเหตุการณ์ต่าง ๆ 6. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ 7. บทบาทของไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันในสังคมโลก

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 10 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส 5.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. เลือกใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (ลูกโลก แผนที่ กราฟ แผนที่ แผนที่ภูมิ) ในการสืบค้นข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพและสังคมของประเทศไทย และทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (ลูกโลก แผนที่ กราฟ แผนที่ภูมิ ฯลฯ) ที่แสดงลักษณะทางกายภาพ และสังคมของประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
	2. อธิบายเส้นแบ่งเวลา และเปรียบเทียบวัน เวลาของประเทศไทยกับทวีปต่าง ๆ	1. เส้นแบ่งเวลาของประเทศไทยกับทวีปต่าง ๆ 2. ความแตกต่างของเวลา มาตรฐานกับเวลาที่ท้องถิ่น
	3. วิเคราะห์เชื่อมโยงสาเหตุและแนวทางป้องกันภัยธรรมชาติและการระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	ภัยธรรมชาติและการระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
ม.2	1. ใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรป และแอฟริกา	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรป และแอฟริกา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา	ลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา
ม.3	1. ใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีป อเมริกาเหนือและอเมริกาใต้
	2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้	ลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้
	4. ประเมินการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติในโลกว่าเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์และหรือธรรมชาติ	การเปลี่ยนแปลงธรรมชาติในโลก เช่น ภาวะโลกร้อน ความแห้งแล้ง สภาพอากาศแปรปรวน

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วม
ร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่
ยั่งยืน

ตารางที่ 11 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส 5.2

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. วิเคราะห์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย	1. การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย 2. การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคม 3. แนวทางการใช้ทรัพยากรของคนในชุมชน ให้ใช้ได้นานขึ้น โดยมีจิตสำนึกรู้คุณค่าของทรัพยากร 4. แผนอนุรักษ์ทรัพยากรในทวีปเอเชีย
	2. วิเคราะห์ความร่วมมือของประเทศต่าง ๆ ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย	ความร่วมมือระหว่างประเทศในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
	3. สำรวจ และอธิบายทำเลที่ตั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย โดยใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	ทำเลที่ตั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย เช่น ศูนย์กลางการคมนาคม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของความคิด เทคโนโลยี สินค้า และประชากรในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของความคิด เทคโนโลยี สินค้า และประชากรในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย
ม.2	1. วิเคราะห์การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคม อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและทางสังคมของทวีปยุโรป และแอฟริกา	การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของทวีปยุโรป และแอฟริกา
	2. ระบุแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกา	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกา
	3. สืบหา อภิปรายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และแอฟริกา	ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และแอฟริกา
	4. วิเคราะห์เหตุและผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกา	ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกา ต่อประเทศไทย
ม.3	1. วิเคราะห์การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคม อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและทางสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้	การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้
	2. ระบุแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. สำรวจ อภิปรายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้	ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้
	4. วิเคราะห์เหตุและผลกระทบต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย	ผลกระทบต่อเนื่องของสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย

2. รูปแบบชิปปา (CIPPA Model)

1. ความเป็นมาและความหมายของรูปแบบชิปปา

รูปแบบชิปปา เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ รศ.ดร.ทิสนา แจมมณี พัฒนาขึ้นมา (2542 ก : 2 - 3) โดย แนวคิดในการพัฒนารูปแบบนี้มีที่มาจากแนวคิดทางการศึกษาของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey, 1963) ซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องของ “การเรียนรู้โดยการกระทำ” หรือ “Learning by Doing” (Dewey, 1963) อันเป็นแนวคิดที่แพร่หลายและได้รับการยกย่องทั่วโลกมานาน การจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจัดการกระทำนี้ นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทในการเรียนของผู้เรียนจากการเป็น “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้เรียน” และเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจาก “ผู้สอน” หรือ “ผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้” มาเป็น “ผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้” ให้ผู้เรียน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้เท่ากับเป็นการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ว่าอยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าอยู่ที่ผู้สอน ดังนั้นผู้เรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน เพราะบทบาทในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญที่ครูจะจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ได้ผลดีนั้นสูงสุดนั้นก่อนอื่นต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องว่า “ศูนย์กลาง” นั้นคืออะไร หรือเป็นอย่างไร การจัดการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คงไม่ได้หมายถึง การจัดให้ผู้เรียน ไปนั่งเรียนรวมอยู่กลางห้อง เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของห้องเรียน ข้อความที่ว่า “ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” น่าจะหมายถึง “การให้ผู้เรียนเป็น จุดสนใจ (Center of Attention) หรือ เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ และ บทบาทในที่นี้คงไม่ได้หมายถึงบทบาทอื่นใด นอกจากบทบาทในการเรียนรู้ ซึ่งถ้าจะทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เราคงต้องตามต่อไปว่าเราน่าจะดูได้ตรงไหนว่าผู้เรียนมีบทบาทสำคัญ ซึ่งคำตอบก็น่าจะชัดเจนว่าเราคงต้องดูตรงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ หากผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participation) ในกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นมาก

บทบาทในการเรียนรู้มาก และควรจะเกิดการเรียนรู้ที่ดีตามมาการมีส่วนร่วมในที่นี้คงไม่ได้หมายถึงเพียงว่า ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมมากๆ หรือคำนึงถึง “ปริมาณ” การมีส่วนร่วมเท่านั้น “การมีส่วนร่วม” นี้ โดยศัพท์ทางวิชาการมาจากคำว่า “Active Participation” ซึ่งหมายถึง การมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ตื่นตัว ตื่นใจ หรือมีใจจดจ่อ ผูกพันกับสิ่งที่ทำ

2. แนวคิดพื้นฐานของ รูปแบบชิปปา (CIPPA Model)

ทิสนา แจมมณี (2545 : 280) ได้พัฒนารูปแบบนี้ขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้ใช้แนวคิดทางการศึกษาต่าง ๆ ในการสอน มาเป็นระยะเวลาประมาณ 30 ปี และพบว่า แนวคิดจำนวนหนึ่งสามารถใช้ได้ผลดีตลอดมา จึง ได้นำแนวคิดเหล่านี้มาประสานกัน ทำให้เกิดแบบแผนขึ้น แนวคิดดังกล่าว ได้แก่

1. การสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism)
2. กระบวนการกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือ (Group Process and Cooperative Learning)
3. ความพร้อมในการเรียนรู้ (Learning Readiness)
4. การเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning)
5. การถ่ายโอนความรู้ (Transfer of Learning)

แนวคิดเหล่านี้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construction of Knowledge) ซึ่งนอกจากผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเองและพึ่งตนเองแล้ว ยังต้องมีการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับเพื่อนบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วย รวมทั้งต้องอาศัยทักษะกระบวนการ (Process Skills) ต่าง ๆ จำนวนมาก เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ นอกจากการเรียนรู้จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องได้ดี หากผู้เรียนอยู่ในสภาพที่มีความพร้อมในการรับรู้ และเรียนรู้ มีประสาทการรับรู้ที่ตื่นตัวไม่เฉื่อยชา ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพดังกล่าว ได้ก็คือ การได้มีการเคลื่อนไหวทางร่างกาย (Physical Participation) อย่างเหมาะสม กิจกรรมที่มีลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง และความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้น จะลึกซึ้งและอยู่คงทนมากขึ้นหากผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ (Application) ในสถานการณ์ที่หลากหลาย จากแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นที่มาของ รูปแบบแบบชิปปา ซึ่ง มีรายละเอียดดังนี้ (ทิสนา แจมมณี เกลิมชัย พันธุ์เลิศ และภายิต ประมวลศิลป์ชัย, 2548 : 11-16)

C มาจากคำว่า Construct ซึ่งหมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดหลักของ Constructivism กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การที่ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเองนี้ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางปัญญา

I มาจากคำว่า Interaction ซึ่งหมายถึง การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Physical Participation ซึ่งหมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย โดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางร่างกาย

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เช่นเดียวกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาอีกทางหนึ่ง

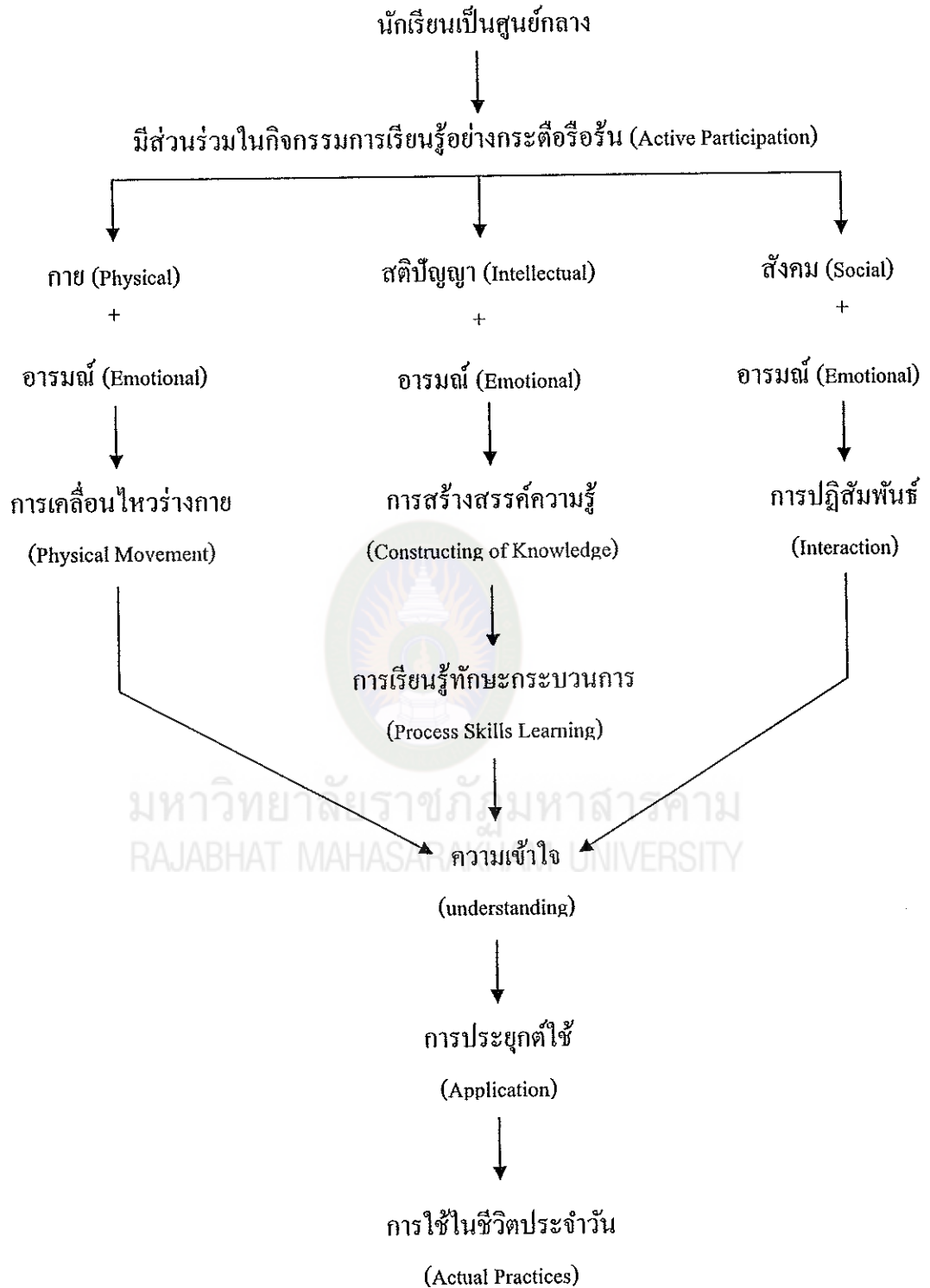
A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนและช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ

3. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางแบบชิปป่า (CIPPA Model) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางรูปแบบชิปป่า (CIPPA Model) จะช่วยให้ผู้เรียน ได้เคลื่อนไหว ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะและความสนใจของผู้เรียนและเป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดสติปัญญาของผู้เรียน สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดอย่างเต็มที่ รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ได้อย่างกว้างขวาง และส่งเสริมการนำความรู้ความเข้าใจ ไปประยุกต์ใช้ กิจกรรมนั้นจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และหากกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน โดยตรง ก็ยิ่งจะช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนยิ่งขึ้น กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการรอบด้านของบุคคลทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคม

และอารมณ์ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีลักษณะดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีแล้วยังจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของผู้เรียน ไปพร้อมๆ กันอีกด้วย ดังแสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดทั้งหมด ไว้ในแผนภาพที่ 2 ดังนี้ (ทิสนา แฉมมณี เถลิ้มชัย พันธุ์เลิศ และภายิต ประมวลศิลป์ชัย, 2548 : 17-18)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางรูปแบบชิปปา (CIPPA MODEL) พัฒนาโดย ทิศนา แจมมณี (พ.ศ. 2548)

4. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบชิปปา (CIPPA Model)

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบชิปปา (CIPPA Model) เป็นหลักการซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก “CIPPA” นี้สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งอาจจัดเป็นแบบแผนได้หลายรูปแบบ ทิศนา เขมมณี (2545 : 281 -282) ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบชิปปาว่า ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ซึ่งผู้สอนอาจจะใช้วิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่

ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งครูอาจจะจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหาก็คได้

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล/ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนจะต้องสร้างความหมายของข้อมูล/ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิด และกระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงความรู้เดิม

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่ม เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตนเอง รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนแก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ ความเข้าใจของผู้อื่น ไปพร้อมๆ กัน

ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้

ขั้นนี้เป็นการขั้นตอนของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่ที่เรียนรู้ได้ง่าย

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและ / หรือ การแสดงผลงาน

หากข้อความรู้ที่เรียนมาไม่มีการปฏิบัติ ขั้นนี้จะเป็นขั้นที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อย้ำหรือตรวจสอบความเข้าใจของตนเองและช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์แต่หากต้องมีการปฏิบัติตามความรู้ที่ได้ ขั้นนี้จะเป็นขั้นปฏิบัติ และมีการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนเองไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำเป็นในเรื่องนั้น ๆ หลังจากประยุกต์ใช้ความรู้ อาจจะมีการนำเสนอผลงานจากการประยุกต์อีกครั้งก็ได้ หรืออาจไม่มีการนำเสนอผลงานในขั้นที่ 6 แต่นำมารวมแสดงในขั้นตอนท้ายหลังการประยุกต์ใช้ก็ได้เช่นกัน ขั้นตอนตั้งแต่ขั้นที่ 1- 6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (Construction of Knowledge) ซึ่งครูสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสนปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน (Interaction) และฝึกฝนทักษะกระบวนการต่าง ๆ (Process learning) อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากขั้นตอนแต่ละขั้นตอนช่วยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมหลากหลายที่มีลักษณะให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวทางกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์และทางสังคมอย่างเหมาะสมอันจะช่วยให้ผู้เรียนตื่นตัว (Active) สามารถรับรู้และเรียนรู้ได้อย่างดี จึงกล่าวได้ว่าขั้นตอนทั้ง 6 มีคุณสมบัติตามหลักการ CIPP ส่วนขั้นตอนที่ 7 เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application) จึงทำให้รูปแบบนี้มีคุณสมบัติครบตามหลัก CIPPA

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบซิปปา “CIPPA” มี 7 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนสนองต่อหลักการและจุดมุ่งหมายของการสอน โดยอาศัยวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ดังตารางที่ 12 (ทิสนา เขมมณี เจริมชัย พันธุ์เลิศ และภายิต ประมวลศิลป์ชัย, 2548 : 19-22)

ตารางที่ 12 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบชิปปา (CIPPA)

กระบวนการเรียนการสอน	จุดมุ่งหมาย	วิธีสอน เทคนิคการสอน
<p>ขั้นที่1 การทบทวน / ตรวจสอบความรู้เดิม ผู้สอนดึงความรู้เพื่อใช้ในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ และ/ หรือ สํารวจความรู้เดิมและ ความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สำหรับการเรียนรู้ใหม่</p>	<p>ใช้หลัก “CIPPA” โดยเน้นการสร้างความรู้ (Construction of Knowledge)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนระลึก (Recall)เป็นการเชื่อมโยงความรู้ 2. เพื่อตรวจสอบความพร้อมในการเรียนรู้สิ่งใหม่ หากผู้เรียนขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการเรียนรู้สิ่งใหม่จำเป็นต้องช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานดังกล่าวก่อนสอนสิ่งใหม่ตามความต้องการของผู้เรียน 3. เพื่อช่วยให้ผู้สอนไม่สอนซ้ำในสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้ว ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่าย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ถาม ตอบ 2. ระดมสมอง 3. สังเกต 4. แบบทดสอบ 5. ลงมือทำ 6. แก้ปัญหา
<p>ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่ ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ และรวบรวมข้อมูลความรู้ใหม่ จากแหล่งความรู้</p>	<p>ใช้หลัก “CIPPA” โดยเน้นหลักการเรียนรู้ทักษะกระบวนการ(Process Learning)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอันเป็นทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 	<p>สร้างแรงจูงใจ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ตั้งคำถามท้าทายความคิด 2. กระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด 3. ให้แสวงหาข้อมูลอย่างมีความหมายฝึกกระบวนการแสวงหาความรู้ 4. การวางแผน การแบ่งงาน การมอบหมายงาน

กระบวนการเรียนการสอน	จุดมุ่งหมาย	วิธีสอน เทคนิคการสอน
<p>ขั้นที่ 3 การศึกษาและสร้าง ความเข้าใจข้อมูลความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับ ความรู้เดิม ผู้เรียนทำความเข้าใจกับ ข้อมูลความรู้ใหม่ที่หามาได้ สร้างความหมายของข้อมูล/ ประสบการณ์ใหม่ โดยอาศัย การเชื่อมโยงกับความรู้เดิม และการใช้กระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม</p>	<p>ใช้หลัก “CIPPA” โดยใช้หลักการสร้าง ความรู้ (Construction of Knowledge) 1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความ เข้าใจที่แท้จริงในเรื่องที่ศึกษา เกิดการ เรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง และ จดจำการเรียนรู้ได้ดี 2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนฝึกทักษะ กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองอัน เป็นทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตลอด ชีวิต 3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด อันเป็นกระบวนการ ทางปัญญาที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพใน การเรียนรู้</p>	<p>5. การหาแหล่งข้อมูลที่ หลากหลาย การ ประเมินแหล่งข้อมูล 6. วิธีค้นคว้า 7. การแก้ปัญหา ฝึกกระบวนการคิด 8. เปรียบเทียบ จำแนก จัดกลุ่ม จัดประเภท ตั้งคำถาม ตีความ แปลความ ขยายความ สรุป ลงความเห็น ฯลฯ</p>

กระบวนการเรียนการสอน	จุดมุ่งหมาย	วิธีสอน เทคนิคการสอน
<p>ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยน ความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด อาศัยกลุ่มเป็น เครื่องมือในการตรวจสอบ ความรู้ ความเข้าใจของตน รวมทั้งขยายความรู้ความ เข้าใจของตนให้กว้างขึ้น</p>	<p>ใช้หลัก “CIPPA” โดยใช้หลักการ ปฏิสัมพันธ์ (Interaction)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนขยายขอบเขต ความรู้ความเข้าใจ ได้มุมมองที่แตกต่าง ไปจากจน ช่วยให้ความคิดกว้างขึ้น ลึกซึ้งขึ้น 2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบและ ปรับเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจของตน อันเป็นการปรับเปลี่ยน โครงสร้างทาง ปัญญาของตน 3. เพื่อฝึกให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการ เรียนแบบร่วมมือ การเรียนรู้จากกันและ กันและการเรียนรู้การสัมพันธ์และการ อยู่ร่วมกับผู้อื่น 	<p>ฝึกกระบวนการสังคม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้กระบวนการกลุ่ม ใช้เทคนิคการจัดกลุ่ม แบบต่าง ๆ รูปแบบ วิธีการ เทคนิคการ เรียนรู้แบบร่วมมือ การรับฟัง การโต้ตอบ การยอมรับ การให้ ข้อสังเกต การให้ ข้อมูลป้อนกลับ ฯลฯ ฝึกกระบวนการคิด 2. การปรับความคิด การขยายความคิด การ คิดกว้าง การใช้เหตุผล การคิดอย่างมี วิจารณญาณ การคิด แก้ปัญหา การคิดริเริ่ม

กระบวนการเรียนการสอน	จุดมุ่งหมาย	วิธีสอน เทคนิคการสอน
<p>ขั้นที่ 5 การสรุปและการจัดระเบียบความรู้ ผู้เรียนสรุปจัดระเบียบกระบวนการเรียนความรู้ทั้งหมดที่ได้และความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย และวิเคราะห์การเรียนรู้ได้</p>	<p>ใช้หลัก “CIPPA” โดยใช้หลักการสร้าง (Construction of Knowledge) ความรู้ และหลักการเรียนรู้ทักษะกระบวนการ (Process Learning)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเห็นองค์รวมภาพรวมของสิ่งที่เรียนรู้ 2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำความรู้ได้ดี และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างสะดวก เนื่องจากความรู้อยู่อย่างเป็นระบบระเบียบ ผู้เรียนสามารถระลึก (Recall) และดึงความรู้ออกมาใช้ได้ง่าย (Retrieval) 3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนายุทธศาสตร์ทางปัญญา (Cognitive Strategies) อันเป็นความสามารถในการคิดขั้นสูง 4. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงกระบวนการเรียนรู้ของตนและพัฒนาความสามารถในการควบคุมกำกับความคิดของตน (Metacognition) อันเป็นความสามารถในการคิดขั้นสูง 	<p>ศึกษาศาสตร์ทางปัญญา (Cognitive Strategies)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การใช้ Graphic Organizer 2. การผลิตผลงานในลักษณะต่าง ๆ (การเขียนบทความ คู่มือ ตำรา ทำเครื่องมือแบบทดสอบ จัดทำ Checklist ฯลฯ) 3. บันทึกรับการเรียนรู้ (Learning Logs) 4. การไตร่ตรอง (Reflective Thinking) 5. การคิดวิเคราะห์ (Analytic Thinking) 6. การควบคุมกำกับการรู้คิดของตนเอง (Metacognition)

กระบวนการเรียนการสอน	จุดมุ่งหมาย	วิธีสอน เทคนิคการสอน
<p>ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและ/หรือ การแสดงความรู้และผลงาน ผู้เรียนแสดงผลงานการสร้าง ความรู้ของตนให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนคอยย้ำ หรือตรวจสอบ ความเข้าใจ ของตนและช่วยส่งเสริมให้ ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่หากต้องมีการปฏิบัติตาม ข้อความรู้ที่ได้ ขั้นนี้จะเป็น ขั้นปฏิบัติด้วย และพัฒนา ความสามารถหลายด้าน (พหุ ปัญญา) ของตน และทำให้เกิดความมั่นใจในสิ่งที่เรียนรู้ และภูมิใจในการเรียนรู้ของ ตน</p>	<p>ใช้หลัก “CIPPA” โดยใช้หลักการสร้าง (Construction of Knowledge) ความรู้ และหลักการเรียนรู้ทักษะกระบวนการ (Process Learning)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความรู้ ความสามารถของตนอันจะช่วยให้ ผู้เรียน ได้ใช้ 2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจของตน และปรับเปลี่ยน ตามความเหมาะสม 3. เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากกันและกัน 4. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงการ เรียนรู้สู่ชีวิตจริงและนำความรู้ไปใช้ให้ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการ แก้ปัญหาต่าง ๆ 	<p>ฝึกการแสดงออก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เปิดโอกาสให้ แสดงออกด้วย วิธีการที่ หลากหลายตาม ความสามารถและ ความถนัด 2. ตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจ 3. ครูและเพื่อนให้ ข้อสังเกตให้ข้อมูล ป้อนกลับ (Feedback)
<p>ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ ความรู้ผู้เรียนนำความรู้ความ เข้าใจของตนเองไป ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อเพิ่ม ความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการ แก้ปัญหาและความจำใน เรื่องนั้น ๆ</p>	<p>ใช้หลัก “CIPPA” โดยใช้หลักการ ประยุกต์ใช้ความรู้ (Application)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ช่วย ให้ความรู้มีมากมายยิ่งขึ้น 2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ ลึกซึ้งจากการปฏิบัติจริง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ปัญหาที่มี ลักษณะหลากหลาย แตกต่างจากที่ เรียนรู้ ในห้องเรียนและนำ ความรู้ไปใช้ แก้ปัญหา 2. ส่งเสริมให้ทำ บ่อยๆ

5. บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปา (CIPPA Model)

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบชิปปา ครูควรมีบทบาท ดังนี้ (ทิสนา เขมมณี. 2542 : 13)

5.1 บทบาทด้านการเตรียมการ ประกอบด้วย

5.1.1 การเตรียมตนเอง ครูต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งให้ความรู้ (Resource Person) ซึ่งจะต้องให้คำอธิบาย คำแนะนำ คำปรึกษาให้ข้อมูลความรู้ที่ชัดเจนแก่ผู้เรียน รวมทั้งแหล่งความรู้ที่จะแนะนำผู้เรียนไปศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลได้ ดังนั้นผู้สอนจะต้องมีภาระหนักเตรียมตนเองด้วยการอ่าน การค้นคว้า การทดลองปฏิบัติมาก ๆ ในหัวข้อเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบ รวมทั้งเตรียมข้อมูลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

5.1.2 การเตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อบทบาทผู้สอนไม่ใช่ผู้บอกเล่ามวลความรู้ อีกต่อไป ผู้สอนจึงต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียน ทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่มีข้อมูล ความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการ หรือ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์สื่อ ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการวิชาต่าง ๆ และ ห้องพิพิธภัณฑสถานของโรงเรียน ทั้งนี้รวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งผู้สอนสามารถสำรวจบัญชีรายชื่อหนังสือ อุปกรณ์สื่อต่าง ๆ ไว้สำหรับผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดในกิจกรรมการเรียนรู้หรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งในและนอกเวลาเรียน

5.1.3 การเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน บทบาทของครูผู้สอนก่อนการเรียนการสอนทุกครั้ง การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาข้อความรู้ อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ตามที่กำหนด โดยบทบาทในส่วนนี้ผู้สอนจะทำหน้าที่คล้ายผู้จัดการ (Manager) ที่กำหนดบทบาทการเรียนรู้และความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนให้ทำกิจกรรมตามความต้องการความสามารถ ความสนใจของแต่ละคน

5.1.4 การเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ผู้สอนจะต้องพิจารณาและกำหนดว่าจะใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุแล้วจัดเตรียมให้พร้อม บทบาทของครูผู้สอนนี้จึงเป็น ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล

5.1.5 การเตรียมการวัดและประเมินผล บทบาทในด้านการเตรียมการอีกประการหนึ่ง คือ การเตรียมวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และวัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการ (Process) และ ผลงาน (Product) ที่เกิดขึ้นทั้งด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะ (Skill) โดยเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

5.2 บทบาทด้านการดำเนินการ เป็นบทบาทขณะผู้เรียนดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย

5.2.1 การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา (Helper and Advisor) คอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ เช่น การให้ข้อมูลหรือความรู้ในเวลาที่ต้องการ เพื่อให้การเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.2.2 การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

5.2.3 การเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม (Active Participant) โดยเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มผู้เรียนพร้อมทั้งความคิดเห็น หรือช่วยเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม

5.2.4 การเป็นผู้คอยติดตามตรวจสอบ (Monitor) ตรวจสอบผลการทำงานตามกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ถูกต้องชัดเจนและสมบูรณ์ก่อนให้ผู้เรียนสรุปข้อความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้

5.2.5 การเป็นผู้สร้างเสริมบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยการสนับสนุนเสริมแรง และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำงานกับกลุ่ม แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเต็มที่ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อภิปรายโต้แย้งแสดงความคิดเห็นด้วยท่าทีนุ่มนวล ให้เกียรติและเป็นมิตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุความสำเร็จ

5.3 บทบาทด้านการประเมินผล เป็นบทบาทที่ผู้สอนต้องดำเนินการ เพื่อตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ผู้สอนควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมถึงขั้นตอนการวัดการประเมินผลทุกครั้งและการวัดควรให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเน้นการวัดสภาพจริง (Authentic Measurement) จากการปฏิบัติ (Performance) จากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio)

6. ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบชิปปา

ทิสนา แคมมณี (2545 : 284) กล่าวว่า ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน สามารถอธิบาย ชี้แจง ตอบคำถาม ได้ดี นอกจากนั้นยังได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์การทำงานเป็นกลุ่ม การสื่อสาร รวมทั้งความใฝ่รู้ใฝ่เรียนอีกด้วย

3. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบชิปปา (CIPPA Model)

1. ความหมายแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สงบ ลักษณะ (2533 : 3) กล่าวว่า แผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนล่วงหน้า มีวัตถุประสงค์ให้ครูผู้สอนได้ออกแบบ และเตรียมการสอนล่วงหน้า ให้เห็นรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละหัวข้อย่อยของแต่ละเนื้อหาวิชา หรือสำหรับการสอนแต่ละครั้ง และแสดงลักษณะกระบวนการของที่คิดสรรแล้วให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยความสะดวกของโรงเรียนครู นักเรียน ผู้ปกครอง และ ชุมชน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 1) กล่าวว่า แผนการสอน (Lesson Plan) คือ ผลของการเตรียมอย่างเป็นรูปธรรมของการแปลงหลักสูตรสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน แผนการสอนจึงเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน จะต้องให้ความสำคัญ มีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งเห็นภาพและขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถจัดทำแผนการสอน นิเทศ หรือ บริหารการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

ลำลี รักสุทธิ (2544 : 78) กล่าวว่า แผนการสอน คือ การนำรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผลเพื่อใช้สอนในช่วงเวลานึง โดยกำหนดเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์ของการเรียนย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสภาพของผู้เรียนความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์และตรงกับชีวิตจริงในห้องถื่น

บุรชัย ศิริมหาสาคร (2545 : 2) กล่าวว่า แผนการสอน คือ เอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อแจกแจงรายละเอียดของหลักสูตร ทำให้ครูผู้สอนสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนเป็นรายคาบหรือรายชั่วโมง แผนการสอนจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับสาระสำคัญ (บทสรุปของเนื้อหา) จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชา (สาระการเรียนรู้) กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล แต่เดิมใช้ชื่อว่า “บันทึกการสอน” แต่เนื่องจากชื่อนี้สื่อความหมายไป

ในทางที่ว่า เมื่อครูทำการสอนเสร็จแล้วจึงนำผลการสอนมาจดบันทึกว่า ได้ผลเป็นอย่างไร จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า “แผนการสอน” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “TEACHING PLAN” หรือ “LESSON PLAN” การวางแผนการสอนหรือ การเตรียมการสอนล่วงหน้าก่อนที่จะทำการสอน แล้วจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ใครก็ตามที่จะทำการสอนในวิชานั้น ๆ สามารถใช้เป็นแนวทางในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อากรณ ใจเที่ยง (2545 : 213) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ มีความหมายเช่นเดียวกับแผนการสอน กล่าวคือ เป็นแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

จากที่มีผู้ให้ความหมายไว้ดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความหมายของแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล ให้สอดคล้องกับเนื้อหา และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

2. ความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสำคัญดังนี้ (สาลี รักสุทธี, 2544:78)

2.1 ช่วยให้ผู้รู้ได้มีโอกาสศึกษาหลักสูตร แนวการสอน วิธีวัดผลประเมินผล การศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกับวิชาอื่น

2.2 ช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งในเรื่องทรัพยากรของโรงเรียน ทรัพยากรของท้องถิ่น ค่านิยมความเชื่อ และสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่นตลอดการเชื่อมโยง สัมพันธ์กับวิชาอื่นด้วย

2.3 เป็นเครื่องมือของครู ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้นท่านจะเหมือนนักรบที่ลงสนามอย่างองอาจกล้าหาญ

2.4 ผู้สอนสามารถใช้เครื่องมือที่ถูกต้อง เทียบตรง เสนอแนะแก่นุเคราะห์ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเพื่อครูที่สอนวิชาอื่น

2.5 ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่สอนแทนได้

2.6 เป็นการพัฒนาวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพครู ที่แสดงว่างานสอนต้องได้รับการฝึกฝน โดยเฉพาะ มีเครื่องมือและเอกสารที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพด้วย

3. ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สุพล วงสินธ์ (2536 : 6-7) ได้เสนอขั้นตอนการทำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร ต้องศึกษาหลักสูตรอย่างกว้างขวางและอย่างลึกซึ้งในวิชาและรายวิชาที่สอน เช่น ศึกษาโครงสร้างของวิชา จุดประสงค์ของวิชา สื่อการเรียนการสอนที่กำหนดในรายวิชา คำอธิบายรายวิชา และธรรมชาติของวิชา เป็นต้น

2. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา เวลา กิจกรรม วิเคราะห์ได้จากคำอธิบายรายวิชา โดยให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ของวิชา และจุดประสงค์ของหลักสูตร

3. หากลวิธีสอน กลวิธีสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและสภาพของผู้เรียน โดยใช้ทักษะกระบวนการและทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดจนประสมประสานระหว่างประสบการณ์และจินตนาการของผู้สอนเอง

4. จัดทำสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเป็นสื่อที่ใช้อยู่แล้ว หรือสื่อที่คิดขึ้นใหม่ก็ได้ แต่ต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับเนื้อหาด้วย

5. จัดทำเครื่องมือประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยเครื่องมือนี้จะต้องวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ตลอดจนครอบคลุมถึงกระบวนการวางแผนของนักเรียน ทั้งจากสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลองอีกด้วย

6. กำหนดโครงสร้างสำหรับ 1 รายวิชา การกำหนดโครงสร้างสำหรับหนึ่งรายวิชา สามารถปฏิบัติได้ 2 ลักษณะ กล่าวคือ โครงสร้างอย่างสังเขป และโครงสร้างอย่างละเอียด

6.1 โครงสร้างอย่างละเอียด เป็นการวางโครงสร้างโดยสัมพันธ์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา เวลา กระบวนการ สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ให้เห็นเป็นภาพรวมตลอดใน 1 รายวิชา

6.2 โครงสร้างอย่างสังเขป เป็นการวางโครงสร้างโดยสัมพันธ์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และเวลา เพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมดใน 1 รายวิชา

7. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ขยายจากโครงสร้าง เป็นการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ในแต่ละคาบ/ชั่วโมงอย่างละเอียด และปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้โดยมีส่วนประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้ ที่จะช่วยในการดำเนินการสอนบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมีมากมายหลากหลายข้อแตกต่างกันไป แต่ในส่วนสำคัญที่จะขาดไม่ได้ จะต้องมีส่วนในแผนการจัดการเรียนรู้คือ

- 7.1 เนื้อหาสาระ
- 7.2 จุดประสงค์
- 7.3 กิจกรรมการเรียนการสอน
- 7.4 สื่อการเรียนการสอน
- 7.5. การวัดและการประเมินผล

4. องค์ประกอบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะต้องเรียงองค์ประกอบแต่ละส่วนให้ชัดเจน สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2545 : 213-214)

1. จุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
2. สาระการเรียนรู้
3. กระบวนการจัดการเรียนรู้
4. การวัดผล การประเมินผลการเรียนรู้
5. แหล่งการเรียนรู้
6. บันทึกผลการจัดการจัดการเรียนรู้

ตัวอย่างรูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2545 : 216)

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่

รายวิชา ชั้น ชื่อแผนหรือหน่วยการเรียนรู้.....

จำนวนเวลาที่สอน..... ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ (หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง)

ระบุจุดประสงค์ให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ / กระบวนการ คุณธรรม

จริยธรรม และค่านิยม

.....

2. สาระการเรียนรู้

ระบุเนื้อหาสาระหรือแนวคิดของเนื้อเรื่อง/สาระที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ เรียง

ตามลำดับเป็นข้อ ๆ

.....

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

3.1 ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

.....
 RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.2 ใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และ
 เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้

.....

3.3 มีลำดับขั้นตอนเป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นปฏิบัติการกิจกรรม และขั้นสรุป
 หลักการความคิดรวบยอด

.....

4. การวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้

4.1 ประเมินความรู้

4.2 ประเมินผลการปฏิบัติ

4.3 เครื่องมือในการประเมิน

5. แหล่งการเรียนรู้

5.1 ระบุวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ตามลำดับของกิจกรรม

5.2 ระบุแหล่งการเรียนรู้ สถานที่ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนไปศึกษาเรียนรู้

5.3 ระบุบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นวิทยากร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

6. บันทึกผลการจัดการเรียนรู้

6.1 เขียนแสดงผลการจัดการเรียนรู้

6.2 เขียนปัญหาต่าง ๆ ที่พบจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6.3 เขียนข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้ง

ต่อไป

6. ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้

สมพร มั่นตระกูล (2526 : 7) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลดียิ่งขึ้นเพราะครูมีการเตรียมล่วงหน้า
2. ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับครูผู้สอนมากยิ่งขึ้น
3. สะดวกต่อการสอนแทน
4. เป็นหลักฐานในการสอน และวัดประเมินผล
5. เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ในกรณีที่ครูเตรียมกิจกรรม

บางอย่างไว้แล้วได้ผลตามเป้าหมาย ครูก็จะได้เปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนการสอนในระยะหลังให้ดีขึ้น

7. ลักษณะแผนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ควรมีลักษณะการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2545 : 216)

1. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้
2. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบ หรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยผู้สอนต้องลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถาม หรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้ไข หรือ แนวทาง ไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง
3. เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้ และเรียนรู้อย่างมีกระบวนการ และสามารถนำกระบวนการ ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
4. เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนได้ใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ และผู้เรียน
5. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวัสดุอุปกรณ์ แหล่งการเรียนรู้ ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

8. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการพัฒนาแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สิ้นสุดอยู่ที่การเขียนแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้แล้วนำไปใช้เท่านั้น แต่กระบวนการพัฒนาจะต้องประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2523 : 136)

8.1 การวางแผน

8.2 การนำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้

8.3 การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จะทำให้เราทราบถึงข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงให้แผนการเรียนรู้นั้นดียิ่งขึ้นต่อไป การประเมินแผนการศึกษามี 3 รูปแบบดังนี้

8.3.1 การประเมินก่อนนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ การประเมินขั้นนี้เป็น การประเมินเพื่อตรวจสอบแผนการเรียนรู้อีกก่อนนำไปใช้จริงว่าแผนการเรียนรู้นั้นมีความเป็นไปได้แค่ไหน มีความเหมาะสมเพียงใดการประเมินในขั้นนี้จะใช้ความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่มีประสบการณ์การสอน ให้ตอบแบบประเมินที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า จากนั้นหาค่าเฉลี่ยแต่ละรายการที่ประเมินเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ประกอบกับคำแนะนำที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดก็จะทำให้เห็นข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงก่อนที่จะนำไปสอนจริง

8.3.2 การประเมินภายหลังจากการนำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินหลังจากที่นำแผนการเรียนรู้ออกไปใช้แล้ว ผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินในขั้นตอนนี้ควรเป็นผู้ที่นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้และประเมินทันทีหลังจากที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้

8.3.3 การประเมินผลการเรียนรู้จากแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้เป็นการประมาณว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้หรือไม่ กล่าวคือเป็นประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำไปใช้นั่นเอง วิธีการประเมินผลการเรียนรู้สามารถทำได้หลายวิธีตามความเหมาะสม ได้แก่ การตอบคำถามของนักเรียน การสังเกต การปฏิบัติจริงการตรวจงาน การใช้แบบทดสอบ แล้วพิจารณาคะแนนของนักเรียนเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เช่น นักเรียนที่รอบรู้จะต้องทำคะแนนจากแบบทดสอบได้ร้อยละ 80 หรือ ถ้าเป็นการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน หรือ อาจใช้แบบทดสอบทางสถิติด้วยก็ได้หลังจากประเมินตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

9. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบชิปปา (CIPPA Model)

สาวตรี ยิ้มซ้อย (2548 : 94-107) ได้เสนอตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบ ชิปปาไว้ ดังนี้

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่

(โดยใช้รูปแบบชิปปา)

รหัสวิชาชั้นมัธยมศึกษาปีที่

หน่วยการเรียนรู้ที่ เวลา ชั่วโมง

เรื่อง เวลา ชั่วโมง

สอนวันที่.....เดือน..... พ.ศ. เวลา..... น. ถึง น.

1. สาระสำคัญ

.....

.....

.....

2. สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวบ่งชี้

.....

.....

.....

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

.....

.....

.....

4. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

.....

.....

.....

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่

.....

.....

.....

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่

.....

.....

.....

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจกลุ่ม

.....

.....

.....

ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้

.....

.....

.....

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติ/การแสดงผลงาน

.....

.....

.....

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

.....

.....

.....

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

.....

.....

.....

6. การวัดและประเมินผล

6.1 วิธีการวัด

.....
.....

6.2 เครื่องมือวัด

.....
.....

6.3 เกณฑ์การวัดและประเมิน

.....
.....

7. กิจกรรมเสนอแนะ

.....
.....

8. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

8. 1 ผลการเรียนรู้

.....
.....

8. 2 อุปสรรค / ปัญหา

.....
.....

8. 3 ข้อเสนอแนะ

.....
.....

ลงชื่อ ผู้บันทึก.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

วีรยุทธ เลิศพลสถิต (2550 : 197 -215) ได้เสนอตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
โดยใช้รูปแบบชิปป์าไว้ ดังนี้

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปป์า

กลุ่มสาระฯ..... ชั้นมัธยมศึกษาปีที่

สาระที่ ... มาตรฐาน เรื่อง

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ... เรื่อง..... เวลา 1 ชั่วโมง

สอนโดย

สาระสำคัญ

.....
.....
.....

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

.....
.....
.....

จุดประสงค์การเรียนรู้

.....
.....
.....

สาระการเรียนรู้

.....
.....
.....

กิจกรรมการเรียนรู้ แบบชิปป์า

1. ขั้นทบทวนความรู้เดิม

.....
.....
.....

2. **ขั้นแสวงหาความรู้ใหม่**

.....
.....
.....

3. **ขั้นศึกษาทำความเข้าใจ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง**

.....
.....

4. **ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้**

.....
.....

5. **ขั้นสรุปและจัดระเบียบความรู้**

.....
.....

6. **ขั้นแสดงความรู้และผลงาน**

.....
.....

7. **ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้**

.....
.....

สื่อการเรียนการสอน

.....
.....
.....

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

.....
.....

เครื่องมือวัดและประเมินผล

4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

1. ความหมายของแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนในคู่มือครูของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหลัก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ (กรมวิชาการ 2543, : 179-180)

1.1 ขั้นนำ ใช้การสนทนาระหว่างครูและนักเรียน โดยใช้สื่อประกอบเพื่อทบทวนความรู้เดิมและเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียน

1.2 ขั้นสอน เป็นการเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนสนทนาถามตอบอธิบายเพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ

1.3 ขั้นสรุป เป็นการร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนในการสรุปเนื้อหาและให้ นักเรียนทำแบบฝึกหัดเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ

1.4 ขั้นวัดผลประเมินผล โดยการทำแบบฝึกหัดและทำข้อสอบ

2. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2545 : 70 – 79) แบ่งองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

2.1 ส่วนตอนต้น ควรมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

2.1.1 ข้อกำหนดของหลักสูตร คือ ชื่อวิชา กลุ่มวิชา สาระหลัก มาตรฐานตามสาระหลัก มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นและสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น

2.1.2 การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (รายปี รายภาค) โดยวิเคราะห์ จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

2.1.3 กำหนดสาระการเรียนรู้ (รายปี รายภาค) และกำหนดเวลา ซึ่ง วิเคราะห์ได้จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2.1.4 เขียนคำอธิบายรายวิชา

2.1.5 เขียน โครงสร้างการจัดการเรียนรู้

2.2 ส่วนตอนกลาง เป็นส่วนสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

2.2.1 วิชา ชั้นเรียน สาระหลัก มาตรฐานตามสาระหลัก เรื่อง เวลา

2.2.2 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2.2.3 สาระการเรียนรู้

2.2.4 จุดประสงค์การเรียนรู้

1) จุดประสงค์ปลายทาง

2) จุดประสงค์นำทาง

2.2.5 พฤติกรรมที่ต้องการเน้น

2.2.6 กระบวนการจัดการเรียนรู้

1) การนำเข้าสู่บทเรียน

2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3) สรุปผลการเรียนรู้

4) การปฏิบัติกิจกรรมหลังการเรียนรู้

2.2.7 กระบวนการวัดและประเมินผล

1) วิธีวัด

2) เครื่องมือวัด

3) เกณฑ์การประเมินผล

4) การประเมินพฤติกรรม

2.2.8 สื่อการเรียนรู้

2.2.9 แหล่งการเรียนรู้

2.2.10 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.3 ส่วนตอนท้าย เป็นส่วนประกอบตอนท้ายของแผนการเรียนรู้ มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.3.1 ความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

2.3.2 บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

1) ผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์

2) ผลการประเมินพฤติกรรม

2.3.3 การปรับปรุงแก้ไข

2.3.4 ความเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้สอน

2.3.5 ภาคผนวก

3. รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้

ได้มีผู้เสนอรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ หรือ แผนการสอนแบบปกติไว้
อย่างหลากหลาย ดังนี้

ตัวอย่างแผนการสอน รูปแบบที่ 1

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 34)

แผนการสอน หน่วยที่.....
หน่วยย่อยที่.....ชั้น.....
เรื่อง.....เวลาเรียน.....คาบ

1. สาระสำคัญ

.....
.....

2. จุดประสงค์

2.1 จุดประสงค์ปลายทาง

.....
.....

2.2 จุดประสงค์นำทาง

.....
.....

3. เนื้อหา

.....
.....
.....

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

.....
.....
.....

5. สื่อการเรียนการสอน

.....
.....

6. การวัดผลและประเมินผล

.....
.....

7. กิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติม หรือภาคผนวก

.....
.....

ตัวอย่างแผนการสอน รูปแบบที่ 2 (สุพล วังสินธ์, 2536 : 8)

แผนการสอน

เรื่อง.....เวลา.....คาบ

จุดประสงค์การเรียนรู้.....

จุดประสงค์ย่อย 1.

2.

3.

สาระสำคัญ

.....

.....

.....

จุดประสงค์นำทาง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียนการสอน	การวัดผลและประเมินผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่างแผนการสอน รูปแบบที่ 3 (สุพล วังสินธุ์, 2536 : 9)

แผนการสอน

เรื่อง.....เวลา.....คาบ

1. สาระสำคัญ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์ย่อย 1.

2.

3.

3. กิจกรรมการเรียนการสอน

.....

4. สื่อการเรียนการสอน

4.1

4.2

4.3

5. การวัดและประเมินผล

5.1 วัดตามจุดประสงค์ในข้อ
.....

5.2 วิธีวัด

.....

5.3 เกณฑ์การผ่าน

.....

5.4 เครื่องมือวัด

.....

6. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สุรชัย ขวัญเมือง (2522 : 232) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ว่าหมายถึง ความรู้ที่ได้รับการสอนหรือทักษะที่ได้พัฒนาขึ้นมาตามลำดับขั้นในวิชาต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาแล้วในสถานศึกษา และการที่ครูจะทราบว่าเด็กมีความรู้ และทักษะในวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเพียงใด ก็จำเป็นที่จะต้องอาศัยเครื่องมือในการวัดผลการศึกษามาช่วย สำหรับเครื่องมือที่สามารถใช้ได้ง่ายและสะดวกที่สุด ได้แก่ การทดสอบ ซึ่งเราอาจทดสอบโดยการใช่แบบทดสอบหรือทดสอบทางการปฏิบัติเป็นต้น

ไพศาล หวังวานิช (2526 : 89) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เกิดจากการฝึกอบรมหรือการสอน

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530 : 29) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง คุณลักษณะรวมถึงความรู้ ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน หรือ มวลประสบการณ์ที่พึงพิงที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพสมอง

จากที่มีผู้ให้ความหมายไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความสามารถของบุคคล ในการเรียนรู้ โดยอาศัยเครื่องมือในการวัดผล การศึกษา เพื่อให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ

2. จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530 : 30) กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์เป็นการตรวจสอบความสามารถของสมรรถภาพทางสมองของบุคคลว่าเรียนแล้วรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถด้านใด มากน้อยเท่าใดเช่น พฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า มากน้อยอยู่ในระดับใด นั่นคือ การวัดผลสัมฤทธิ์เป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของนักเรียนในด้านพุทธิพิสัย ที่เป็นการวัด 2 องค์ประกอบ ตามจุดมุ่งหมายและลักษณะของวิชาที่เรียน ดังนี้

1. การวัดด้านการปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความรู้และความสามารถทางการปฏิบัติ โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงให้เห็นเป็นผลงานปรากฏออกมา สามารถทำการสังเกตและวัดได้ เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้จึงต้องวัด โดยใช้ “ข้อสอบ

ภาคปฏิบัติ” (Performance Test) ซึ่งเป็นการประเมินผลพิจารณาที่วิธีปฏิบัติ (Procedure) และผลงานที่ปฏิบัติ

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความรู้และความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา (Content) รวมถึงพฤติกรรมความสามารถด้านต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน มีวิธีการสอบวัด 2 ลักษณะดังนี้

2.1 การสอบปากเปล่า (Oral Test) การสอบนี้มักจะทำเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นการสอบที่ต้องการดูผลเฉพาะอย่าง เช่น การสอบอ่านฟังเสียง การสอบสัมภาษณ์ ซึ่งต้องการดูการใช้ถ้อยคำในการตอบคำถาม รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นและบุคลิกภาพต่าง ๆ เช่น การสอบปริยญาณินทร์ เพื่อต้องการวัดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ทำ ตลอดจนแง่มุมต่าง ๆ การสอบปากเปล่าสามารถสอบวัดได้ละเอียดลึกซึ้ง และคำถามก็สามารถเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมได้ตามต้องการ

2.2 การสอบแบบให้เขียนความ (Paper – Pencil Test or Written Test) เป็นการสอบวัดที่ให้ผู้สอบเขียนเป็นตัวหนังสือตอบ ที่มีการตอบอยู่ 2 แบบ คือ

2.2.1 แบบไม่จำกัดคำตอบ (Free Response Type) ได้แก่การสอบวัดที่ใช้ข้อสอบแบบอัตนัย หรือ ความเรียง (Essay Test)

2.2.2 แบบจำกัดคำถาม (Fixed Response Type) เป็นการสอบที่กำหนดขอบเขตของคำถามที่จะตอบ หรือ กำหนดคำตอบมาให้เลือก ซึ่งมีรูปแบบของคำถามคำตอบ 4 รูปแบบ ดังนี้

- 1) แบบเลือกทางใดทางหนึ่ง (Alternative)
- 2) แบบจับคู่ (Matching)
- 3) แบบเติมคำ (Completion)
- 4) แบบเลือกตอบ (Multiple Choice)

3. ประเภทของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยการเขียนตอบนั้น ทำได้ 2 ลักษณะ คือ การทดสอบแบบอิงกลุ่มหรือการวัดแบบอิงกลุ่ม (Norm Referenced Measurement) กับการทดสอบแบบอิงเกณฑ์หรือการวัดผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Measurement)

การทดสอบทั้ง 2 แบบมีลักษณะดังนี้

3.1 การทดสอบแบบอิงกลุ่มหรือการวัดแบบอิงกลุ่ม (Norm Referenced Testing or Norm Referenced Measurement) เป็นการทดสอบหรือการสอบวัดที่เกิดจากความเชื่อในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ว่า ความสามารถของบุคคลใด ๆ ในเรื่องใดนั้นมีไม่เท่ากัน บางคนมีความสามารถเด่น บางคนมีความสามารถด้อย และส่วนใหญ่จะมีความสามารถปานกลาง การกระจายความสามารถของบุคคล ถ้านำมาเขียนกราฟจะมีลักษณะคล้าย ๆ โค้งรูปประฆัง หรือ ที่เรียกว่า โค้งปกติ (Normal Curve) ดังนั้นการทดสอบแบบนี้จึงยึดคนส่วนใหญ่ เป็นหลักในการเปรียบเทียบ โดยพิจารณาคะแนนผลการสอบของบุคคลเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม คะแนนจะมีความหมายก็ต่อเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับคะแนนของบุคคลของบุคคลอื่นที่สอบด้วยข้อสอบเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระจายบุคคลทั้งกลุ่มไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล ก็คือคนที่มีความสามารถสูงจะได้คะแนนสูง คนที่มีความสามารถด้อยกว่าจะได้คะแนนลดหลั่นลงมาถึงคะแนนต่ำสุด

3.2 การทดสอบแบบอิงเกณฑ์หรือการวัดผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Testing or Criterion Referenced Measurement) ยึดความเชื่อในเรื่อง การเรียนเพื่อรอบรู้ คือ ยึดหลักการที่ว่าในการเรียนการสอนจะต้องมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดประสบความสำเร็จในการเรียน แม้ว่านักเรียนจะมีลักษณะแตกต่างกัน แต่ทุกคนควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาไปถึงขีดความสามารถสูงสุดของตน โดยอาจใช้เวลาแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ดังนั้นจึงมีการกำหนดเกณฑ์ขึ้นมาแล้วนำผลการสอบวัดของแต่ละบุคคลเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ไม่ได้มีผลการนำผลไปเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม ความสำคัญของการทดสอบแบบนี้จึงอยู่ที่การกำหนดเกณฑ์เป็นสำคัญ เกณฑ์ หมายถึง กลุ่มของพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละรายวิชาตามจุดมุ่งหมายของการสอนแต่ละบท หรือแต่ละหน่วย การเรียนของรายวิชานั้น อาจเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมหรือกลุ่มของพฤติกรรมได้ จุดมุ่งหมายของแบบทดสอบนี้จึงเป็นการตรวจสอบดูว่าใครเรียนได้ถึงเกณฑ์ และใครยังเรียนไม่ถึงเกณฑ์ ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขต่อไป เช่นการเรียนซ่อมเสริม

จากที่กล่าวมาแล้ว พฤติกรรมด้านความรู้และความคิด ที่เรียกว่าพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสมรรถภาพสมองหรือสติปัญญา ในการเรียนของนักเรียนที่จำแนกพฤติกรรม 6 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า ข้อสอบที่สามารถวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยได้อย่างดี คือ ข้อสอบ

ปรนัยแบบเลือกตอบ ที่พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530 : 166-219) กล่าวถึงแนวทางการเขียนข้อสอบ วัดพฤติกรรมแต่ละประเภท ดังนี้

1. การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านความรู้ ความจำ คือ ความสามารถในการระลึก เกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนการสอนโดยตรง และจากการอ่าน หนังสือและตำราต่าง ๆ คำถามที่ใช้วัดความรู้ความจำมี 3 ชนิด

- 1.1 ถามความรู้ในเนื้อเรื่อง
- 1.2 ถามความรู้เกี่ยวกับวิธีการดำเนินการ
- 1.3 ถามความรู้เกี่ยวกับความคิดรวบยอด

2. การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านการเข้าใจ การที่นักเรียนหรือบุคคลใดมีพฤติกรรม เข้าใจได้นั้น นักเรียนหรือบุคคลนั้นจะต้องสามารถแสดงออกซึ่งคุณสมบัติอย่างใด อย่างหนึ่งใน 3 ประการนี้คือ

2.1 สามารถแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น แปลความหมาย ข้อความ หรือ ภาพใด ๆ ตามท้องเรื่องได้อย่างถูกต้อง

2.2 สามารถตีความหมายของเรื่องนั้นได้ คือ จับใจความสำคัญระหว่างชั้น ส่วนย่อย ๆ ของเรื่องนั้นจนสามารถนำมากล่าวเป็นอีกแบบหนึ่งหรืออีกนัยหนึ่งได้

2.3 สามารถขยายความและนัยของเรื่องนั้นให้กว้างไกลไปจากสภาพ ข้อเท็จจริงเดิมได้ เป็นคำถามขั้นสูงสุดของความเข้าใจ เรียกว่า คำถามแบบขยายความ

3. การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านการนำไปใช้ เป็นความสามารถในการนำความรู้ และความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้แก้ปัญหาแปลก ใหม่ที่แตกต่างไปจากที่เคยเรียน แต่ใช้หลักวิชาการรองรับร่วมกัน คำถามที่ใช้การวัดพฤติกรรม ด้านการนำไปใช้มี 5 แบบคือ

3.1 ถามความสอดคล้องระหว่างหลักวิชากับการปฏิบัติ ได้แก่ การถามว่าการ กระทำใดหรือการปฏิบัติใด ที่สอดคล้องหลักสูตร กฎ หรือ หลักวิชาของเรื่องที่กำหนดได้

3.2 ถามขอบเขตของการใช้หลักวิชากับการปฏิบัติ เป็นกาวัดความรู้ใน การนำหลักวิชาไปใช้ในกรณีต่าง ๆ และสภาพต่าง ๆ ว่าควรใช้ภายในขอบเขตเท่าใด คำถาม แบบนี้เหมาะกับเรื่องราวที่กฎเกณฑ์จำกัดในการใช้ หรือ ใช้ได้ดีในบางลักษณะหรือบางกรณี

3.3 ถามให้อธิบายหลักวิชา เป็นการถามที่ต้องการให้ผู้ตอบอธิบายหลักวิชา ว่า สิ่งนั้น สิ่งนี้ การกระทำต่าง ๆ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นได้อย่างไร หรือเกิดขึ้นจากสาเหตุ ะไร

3.4 ถามให้แก้ปัญหา เป็นการถามให้แก้ปัญหาแปลกใหม่ที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน โดยใช้หลักวิชาที่ได้เรียนรู้มาแล้ว

3.5 ถามเหตุผลของการปฏิบัติ เป็นการถามเพื่อให้ทราบว่าเรื่องนั้น ๆ จะต้องทำกันอย่างไร และเพราะเหตุใด

4. การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ หมายถึงความสามารถในการแยกแยะส่วนประกอบของเรื่องราว เหตุการณ์ การกระทำ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อสกัดให้เห็นสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ คำถามที่ใช้วัดพฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ มี 3 แบบ

4.1 ถามการวิเคราะห์ความสำคัญ เป็นการถามที่ต้องการวัดความสามารถของนักเรียนว่าสามารถแยกแยะส่วนประกอบของเรื่องราวออกมาให้เห็นว่าส่วนใดสำคัญ

4.2 ถามการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการถามเพื่อวัดความสามารถนักเรียนในการค้นหาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างคุณลักษณะต่าง ๆ ของเรื่องราว เหตุการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 เรื่องขึ้นไปว่าเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร

4.3 ถามการวิเคราะห์หลักการ เป็นการวัดความสามารถนักเรียนในการวิเคราะห์ค้นหา สิ่งที่เป็นเค้าเงื่อน หลักการที่ยึดถือ โครงสร้างเรื่องราว เหตุการณ์ คำพูด ความคิด และการปฏิบัติต่างๆ

5. การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านการสังเคราะห์ เป็นความสามารถในการรวบรวมผสมผสาน ส่วนย่อย ๆ ของสิ่งต่าง ๆ เช่น สิ่งของ ข้อเท็จจริง รายละเอียด ความคิด เพื่อให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม คำถามที่ใช้ในการวัดความสามารถด้านการสังเคราะห์ มี 3 แบบ คือ

5.1 ถามการสังเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความรู้ ความคิด ประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจสื่อออกมาในรูปแบบการเขียนเป็นข้อความ หรือการพูด หรือการเขียนภาพก็ได้

5.2 ถามการสังเคราะห์แผนงาน เป็นการวัดความสามารถในการสร้างแผนงาน การวางโครงการในการปฏิบัติงาน หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ว่าจะต้องเตรียมสิ่งใดมีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร การเตรียมแก้อุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

5.3 ถามการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการวัดความสามารถในการเก็บรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตรวจสอบหาข้อยุติ

6. การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านการประเมินค่า เป็นความสามารถในการ พิจารณาตัดสินหรือวินิจฉัยเรื่องราว เหตุการณ์ การกระทำ วิธีการ ความคิด อย่างถูกต้องพร้อม ค้วยเหตุผล คำถามที่ใช้วัดประเมินค่ามี 2 แบบ คือ

6.1 คำถามประเมินค่าโดยอาศัยเกณฑ์ภายใน เป็นคำถามที่ให้วินิจฉัยประเมิน สิ่งต่าง ๆ โดยใช้ข้อเท็จจริง หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ ภายในของเรื่องราวนั้น ๆ ตามแต่ละวิชา แต่ละสาขา เป็นเรื่องมือในการตัดสิน

6.2 คำถามการประเมินค่าโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก เป็นการถามโดยให้ นักเรียนนำค่านิยม คุณธรรม หรือเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับนับถือปฏิบัติเป็น มาตรฐานมาวินิจฉัยเพื่อลงสรุป

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นสมรรถภาพทางสมองของนักเรียนในด้าน ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และ การประเมินค่า ว่า หลังจากการเรียนแล้วนักเรียนมีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด มี พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามจุดมุ่งหมายของวิชานั้น ๆ เพียงใด

6. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรูู้

1. ความหมาย

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรูู้ หมายถึง การนำเอาแผนการจัดการ เรียนรูู้ไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อนำเอาข้อมูลมาปรับปรุงแล้วนำไปสอนจริง ประสิทธิภาพของแผนการสอน จะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหมายว่า ผู้เรียนจะเปลี่ยน พฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ โดยกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์ เฉลี่ยของคะแนนการทำงานและประกอบ กิจกรรมทั้งหมดของผู้เรียน ต่อเปอร์เซ็นต์ของผลการสอนหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมดนั้น

2. เกณฑ์การหาประสิทธิภาพแผนการจัดการจัดการเรียนรูู้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 : 494) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ เกณฑ์การหา ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรูู้ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิด การเรียนรูู้ เป็นระดับที่ผู้จัดทำแผนการจัดการเรียนรูู้พอใจว่า หากแผนการจัดการเรียนรูู้มี ประสิทธิภาพระดับนั้นแล้ว แผนการจัดการเรียนรูู้ นั้นจะมีคุณค่าที่จะนำไปใช้ในการเรียนการ สอนกับนักเรียน การกำหนดเกณฑ์ของการหาประสิทธิภาพนั้น

เผชิญ กิจระการ (2544 : 49 -50) ได้กล่าวถึงวิธีการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach) วิธีการนี้จะนำสื่อ ไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนเป้าหมาย การหา

ประสิทธิภาพของสื่อ เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) บทเรียน โปรแกรม ชุดการ
สอน แผนการสอน แบบฝึกทักษะ เป็นต้น ส่วนมากใช้วิธีการหาประสิทธิภาพด้วยวิธีนี้
ประสิทธิภาพที่วัดส่วนใหญ่พิจารณาจากเปอร์เซ็นต์การทำแบบฝึกหัดหรือกระบวนการเรียน
หรือแบบทดสอบย่อย โดยแสดงเป็นค่าตัวเลข 2 ตัว เช่น $E1/E2 = 80/80$, $E1/E2 = 85/85$, $E1/$
 $E2 = 90/90$ เป็นต้น

การคำนวณหาประสิทธิภาพ E1 และ E2 ใช้สูตรดังนี้

$$E_1 = \frac{\frac{\sum X}{N} \times 100}{A}$$

เมื่อ E1	แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ
$\sum X$	แทน คะแนนของแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบทุกชุดรวมกัน
A	แทน คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบทุกชุดรวมกัน
N	แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

$$E_2 = \frac{\frac{\sum X}{N} \times 100}{B}$$

เมื่อ E2	แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
$\sum X$	แทน คะแนนของแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนทุกคนรวมกัน
B	แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน
N	แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2537 : 916) ได้กำหนดให้เป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่า
นักเรียนเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เป็นน่าพอใจ โดยกำหนดให้เปอร์เซ็นต์ ผลเฉลี่ย
ของการทำงาน ระหว่างเรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ผลการสอนหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด นั่น
คือ $E1/E2$ หรือประสิทธิภาพของกระบวนการ (Efficiency of Process - E1) /ประสิทธิภาพของ
ผลลัพธ์ (Efficiency of Process - E2) ตัวอย่าง 75/75 หมายความว่า เมื่อเรียนจากแผนการเรียนรู้
แล้ว นักเรียนสามารถทำแบบทดสอบย่อยหรืองาน ได้ผลเฉลี่ย 75 % และทำแบบทดสอบหลัง
เรียน ได้ผลเฉลี่ย 75 % การที่จะกำหนดเกณฑ์ $E1/E2$ ให้มีค่าเท่าใดนั้น ผู้สอนเป็นผู้พิจารณา
ตามความพอใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นด้านความรู้ ความจำ จะตั้งไว้ 80/80 85/85 หรือ 90/90

ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะ หรือเจตคติ อาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75 เป็นต้น แต่ไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำเพราะตั้งเกณฑ์ไว้เท่าใดมกจะได้ผลตามนั้น

เกณฑ์ที่นิยมตั้งไว้สำหรับความรู้ (พุทธิพิสัย) คือ $E1/E2 = 90/90$ 85/85 หรือ 80/80 ขึ้นอยู่กับพุทธิพิสัยหากเน้นระดับความจำและความเข้าใจ อาจจะตั้ง 90/90 หากเน้นการนำไปใช้และการวิเคราะห์อาจตั้ง 85/85 หรือหากเน้นการวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมิน อาจตั้งไว้ 80/80 เป็นต้น ส่วนเกณฑ์ที่ตั้งไว้สำหรับด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย อาจตั้งไว้ดังนี้ 85/85 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือความชำนาญที่ไม่ต้องใช้เวลามากนัก 80/80 เมื่อต้องการเวลาในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือฝึกฝน 75/75 เมื่อต้องการเวลาในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านจิตพิสัยหรือทักษะพิสัยเป็นเวลานาน และนักเรียนต้องการเวลาในการฝึกฝนมากขึ้น ไม่ว่าจะป็นเนื้อหาสาระด้านใดก็ไม่ควรตั้งเกณฑ์ $E1/E2$ ไว้ต่ำกว่า 75/75

3. การเลือกนักเรียนมาทดลองเครื่องมือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ชัยขยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2537 : 498) กล่าวว่า นักเรียนที่จะมาทดลองเครื่องมือควรเป็นตัวแทนนักเรียนที่จะนำเครื่องมือไปใช้โดยมีข้อควรพิจารณาดังนี้

3.1 สำหรับการทดลองแบบเดี่ยว เป็นการทดลองครู 1 คน ต่อเด็ก 1 คน ให้ทดลองกับเด็กอ่อนเสียก่อน ทำการปรับปรุงแล้วนำไปทดลองกับเด็กปานกลาง และนำไปทดลองกับเด็กเก่ง อย่างไรก็ตามหากเวลาไม่อำนวยและสถานการณ์ไม่เหมาะสมก็ให้ทดลองกับเด็กอ่อนหรือปานกลาง

3.2 สำหรับการทดลองแบบกลุ่ม เป็นการทดลองที่ครู 1 คน ต่อเด็ก 6-12 คน โดยให้คละกันทั้งเด็กเก่ง ปานกลาง และเด็กอ่อน ห้ามทดลองกับเด็กอ่อนล้วนหรือเด็กเก่งล้วน

3.3 สำหรับการทดลองภาคสนามหรือกลุ่มใหญ่ เป็นการทดลองที่ใช้ครู 1 คน กับนักเรียนทั้งชั้น 30- 40 คน ชั้นที่เลือกทดลองจะต้องมีนักเรียนคละเก่งและอ่อน ไม่ควรเลือกห้องที่มีเด็กเก่งหรือเด็กอ่อนล้วน

สถานที่และเวลาสำหรับการทดลองแบบเดี่ยวและแบบกลุ่มควรใช้เวลาออกชั้นเรียนหรือแยกนักเรียนมาเรียนต่างหากจากห้องเรียน อาจจะเป็นห้องประชุมของโรงเรียน โรงอาหาร หรือสนามได้ร่วมไม้กาย้อมได้

4. สิ่งที่ต้องคำนึงในการทดลองหาประสิทธิภาพเครื่องมือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชัยขยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2537 : 498) กล่าวว่า การหาประสิทธิภาพเครื่องมือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งที่ต้องคำนึงมีดังต่อไปนี้

4.1 ควรเลือกนักเรียนที่เป็นตัวแทนของนักเรียนที่ใช้เครื่องมือ

4.2 ควรหาสถานที่และเวลาที่ปราศจากเสียงรบกวน ไม่ร้อนอบอ้าวและใช้เวลาที่นักเรียนไม่หิวกระหาย ไม่รีบร้อนกลับบ้าน หรือพะวักพะวงไปเข้าเรียนชั้นอื่น

4.3 ต้องชี้แจงให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการทดลองเครื่องมือ

4.4 สำหรับการทดลองภาคสนามในชั้นเรียนต้องใช้ครูเพียงคนเดียว ผู้สังเกตการณ์ต้องอยู่ห่าง ๆ ไม่เข้าไปช่วยเหลือเด็ก ต้องปล่อยให้ครูผู้ทดลองสอนแก้ปัญหาเอง หากจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือก็ให้ครูผู้สอนเป็นผู้บอกเข้าไปช่วย

4.5 ไม่ว่าจะเป็นการทดลองแบบเดี่ยว แบบกลุ่มหรือแบบภาคสนาม หลังจากชี้แจงให้กับเด็กนักเรียนทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์แล้ว ครูจะต้องดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ 1) สอบก่อนเรียน 2) นำเข้าสู่บทเรียน 3) ให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม 4) สรุปบทเรียน โดยครูสรุปเอง หรือให้นักเรียนช่วยกันสรุปก็ได้ ทั้งนี้ต้องตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน และ 5) สอบหลังเรียน

5. การยอมรับและไม่ยอมรับในประสิทธิภาพของเครื่องมือ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2537 : 500) กล่าวว่า เมื่อทดลองเครื่องมือภาคสนามแล้ว ให้เทียบค่า E1/ E2 ที่หาได้จากสื่อการเรียน กับ E1/ E2 เกณฑ์ เพื่อดูว่าเราจะยอมรับประสิทธิภาพหรือไม่ การยอมรับประสิทธิภาพให้ลือค่าแปรปรวน 2.5- 5 % นั่นคือประสิทธิภาพของสื่อการเรียนไม่ควรต่ำกว่าเกณฑ์เกิน 5 % แต่โดยปกติเราจะกำหนดไว้ 2.5 % อาทิ เราตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ 90/90 เมื่อทดลองแบบภาคสนามแล้วนั้นมีประสิทธิภาพ 87.5/87.5 เราก็สามารถยอมรับได้ว่า เครื่องมือนั้นมีประสิทธิภาพ

การยอมรับประสิทธิภาพของสื่อการเรียนมี 3 ระดับ คือ

1. สูงกว่าเกณฑ์
2. เท่าเกณฑ์
3. ต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ

7. ดัชนีประสิทธิผล

เผชิญ กิจกรรมการ และสมนึก ภัททิษณี (2545 : 31-35) ได้กล่าวถึงความหมาย ลักษณะ และสูตรในการหาค่าดัชนีประสิทธิผล ไว้ดังนี้

1. ความหมายของดัชนีประสิทธิผล

ดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index) หมายถึง ตัวเลขที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน โดยเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนการทดสอบก่อนเรียน กับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน และคะแนนเต็มหรือคะแนนสูงสุดกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน

2. ลักษณะของดัชนีประสิทธิผล

ดัชนีประสิทธิผลจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงขอบเขต และประสิทธิภาพสูงสุดของสื่อหรือการสอน การประเมินสื่อการเรียนการสอนมักจะดูถึงประสิทธิผลทางการสอน และการประเมินสื่อ นั้น ๆ ซึ่งตามปกติแล้วจะเป็นการประเมินความแตกต่างของค่าคะแนนใน 2 ลักษณะ คือ ความแตกต่างของคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน และคะแนนการทดสอบหลังเรียน หรือเป็นการทดสอบความแตกต่างเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ถ้าหากผู้วิจัยต้องการพิจารณา ต่อไปว่า แผนการจัดการเรียนรู้หรือสื่อที่สร้างขึ้นยังมีคุณภาพในแง่มุมอื่นอีกหรือไม่ ก็สามารถพิจารณาได้โดยดูพัฒนาการของนักเรียน คือ พิจารณาว่าก่อนและหลังการเรียนเรื่องใด ๆ นักเรียนได้พัฒนาหรือมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้หรือไม่ หรือเพิ่มขึ้นเท่าไร ซึ่งอาจพิจารณาได้จากการคำนวณหาค่าดัชนีประสิทธิผล สำหรับเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าสื่อหรือนวัตกรรมมีประสิทธิผล ช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ได้จริง คือ มีค่าตั้งแต่ .50

3. วิธีการหาค่าดัชนีประสิทธิผล

ดัชนีประสิทธิผลคำนวณได้จากการหาค่าความแตกต่างของการทดสอบก่อนการทดลองและการทดสอบหลังทดลองด้วยคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) และคะแนนที่สามารถทำได้สูงสุด ซึ่งมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนทดสอบหลังเรียน} - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

หรือ

$$\frac{P_2 - P_1}{\text{Total} - P_1}$$

เมื่อ P1	แทน ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน
P2	แทน ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน
Total	แทน ผลคูณของจำนวนนักเรียนกับคะแนนเต็ม

จำนวนเศษของ E.I. จะเป็นเศษที่ได้จากการวัดระหว่างการทดสอบก่อนเรียน (P1) และการทดสอบหลังเรียน (P2) ซึ่งคะแนนทั้งสองชนิด (ประเภท) นี้จะแสดงถึงค่าร้อยละของคะแนนรวมสูงสุดที่ทำได้ (100 %) ตัวหารของดัชนี คือ ความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียน (P2) และคะแนนสูงสุดที่นักเรียนจะสามารถทำได้

8. ความใฝ่เรียนรู้

คุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อผู้เรียน ที่ควรส่งเสริมผู้เรียนให้รักการเรียนรู้ ชอบศึกษาหาความรู้และตื่นตัวกับสิ่งแปลกใหม่รอบตัว อยากรู้อยากเห็น แสวงหาความรู้ มีวิจรรย์ญาณ เลือักตัดสินใจ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดหาเหตุผล กิจจิณนาการ ประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ เกาะติดสถานการณ์ รู้จักซักถาม ค้นหาคำตอบ กระทือหรือรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ด้วยการติดตามข่าวสาร อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ เรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษตลอดชีวิต เพื่อให้ชีวิตของผู้เรียนมีความหมายมีชีวิตชีวาตลอดจนสำเร็จการศึกษา รับผิดชอบงาน รับผิดชอบชีวิตของตนเอง สามารถปรับตัวเองให้ทันสมัย ทันยุค ทันเหตุการณ์ ทันโลกและทันต่อความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข (อารี พันธุ์ณี, 2545 : 15)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, 73-74) ได้กล่าวถึง ความใฝ่เรียน ว่าเป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549-2553) โดยอยู่ในมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มี 3 ตัวบ่งชี้

6.1 ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ รอบตัว
เกณฑ์การพิจารณา

6.1.1 ร้อยละของผู้เรียนที่อ่านหนังสือนอกหลักสูตร อย่างน้อยเดือนละ 1 เล่ม

6.1.2 ร้อยละของผู้เรียนที่อ่านวารสารและหนังสือพิมพ์เป็นประจำ

6.1.3 ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถสรุปประเด็นและจดบันทึกข้อมูล ความรู้ที่ได้

จากการอ่านอยู่เสมอ

6.1.4 ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมจากการอ่าน
ได้

6.1.5 ร้อยละของผู้เรียนที่แสวงหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายใน
ภายนอกโรงเรียน

6.2 ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สนุกกับการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

6.2.1 ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถสังเคราะห์/วิเคราะห์และสรุปความรู้/
ประสบการณ์ได้อย่างมีเหตุผล

6.2.2 ร้อยละของผู้เรียนที่มีความสามารถในการจดบันทึกความรู้ และ
ประสบการณ์ได้อย่างเป็นระบบ

6.2.3 ร้อยละของผู้เรียนที่รู้จักตนเองและสามารถบอกจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง
ได้

6.2.4 ร้อยละของผู้เรียนที่มีวิธีการพัฒนาตนเองอย่างสร้างสรรค์ และเป็นรูปธรรม

6.2.5 ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถใช้ผลการประเมินมาพัฒนาตนเอง และสามารถ
บอกผลงานการพัฒนาตนเองได้

6.3 ผู้เรียนสามารถใช้ห้องสมุด ใช้แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก
สถานศึกษา

เกณฑ์การพิจารณา

6.3.1 ร้อยละของผู้เรียนที่รู้จักค้นคว้าหาหนังสือในห้องสมุดและใช้ห้องสมุดไม่ต่ำกว่า
สัปดาห์ละ 3 ครั้ง

6.3.2 ร้อยละของผู้เรียนที่มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน

6.3.3 ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต (Internet) หรือสื่อ
เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553 : 5) ได้ให้ นิยาม ตัวชี้วัด และพฤติกรรม
บ่งชี้ของ ความใฝ่เรียนรู้ ไว้ดังนี้

นิยาม

ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน
แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

ผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและ
เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

อย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตัวชี้วัด

1. ความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
2. แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

พฤติกรรมบ่งชี้

1. ตั้งใจเรียน
 2. เอาใจใส่และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้
 3. สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ
 4. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก โรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม
 5. บันทึกความรู้ วิเคราะห์ตรวจสอบจากสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้
 6. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, 29-31) ได้กล่าวถึงความใฝ่เรียนรู้ว่า เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยอยู่ในมาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ดังนี้

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

คำอธิบาย ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น กตัญญูยกย่องที่ต่ออนุภากริและผู้มีพระคุณ ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความตระหนักรู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และเป็นคนดีของสังคม

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

คำอธิบาย ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งระบุไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งคุณลักษณะ ใฝ่เรียนรู้ ได้มีการนิยามไว้ ดังนี้

ใฝ่เรียนรู้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้และเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้

สรุปได้ว่า ความใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้

9. บริบทของโรงเรียนเขวาไร่ศึกษา

คู่มือนักเรียน โรงเรียนเขวาไร่ศึกษา ปีการศึกษา 2556 (2556, 7-8) ได้กล่าวถึงข้อมูลพื้นฐาน และประวัติโรงเรียนว่า โรงเรียนเขวาไร่ศึกษา เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ตั้งอยู่เลขที่ 96 หมู่ที่ 12 (บ้านหนองเขื่อนน้อย) ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม อยู่ติดถนนสายท่าพระ-โกสุมพิสัย เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 รวม 33 ห้องเรียน มีนักเรียน 1,237 คน (10 มิถุนายน 2556) มี นายประเทือง พลเสนา สช.ม. (การบริหารการศึกษา) นบ. (นิติศาสตร์) ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ เป็นผู้บริหาร มีนางอมอร ดวงแสนกุล กส.บ. (สังคมศึกษา) เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเขตบริการ 4 ตำบล 5 หมู่บ้าน รอบบริเวณ โรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรม มีประชากรประมาณ 11,950 คน โดยเป็นพื้นที่ทำนา เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าว อ้อย อาชีพหลักของชุมชน คือ เกษตรกร มีรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัว 29,850 บาท/ครอบครัว/ปี

โรงเรียนเขวาไร่ศึกษา ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2519 โดยคณะกรรมการสภาตำบลเขวาไร่ อันมี นายชารี ครเขื่อนสม ประธานสภาตำบลเขวาไร่ นายพุทธา จันท์ศิริ เลขานุการสภาตำบล ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิอีกหลายท่าน เช่น นายโท สายแสงทอง ศึกษาธิการอำเภอโกสุมพิสัย (ในขณะนั้น) นายสวาท ดีจันทร์ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านหนองเขื่อน(หนองเขื่อนขจรวิทย์) ช่วยกันรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ จนได้รับอนุมัติให้เปิดโรงเรียนแห่งนี้ได้เป็นผลสำเร็จ โดยกรมสามัญศึกษาแต่งตั้งให้ นายสมคิด บัวทัน อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนผดุงนารี จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผ่านการอบรมเตรียมผู้บริหาร รุ่นที่ 13 มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่

โรงเรียนเขวไร่ศึกษา ได้เริ่มเปิดทำการสอนในปีการศึกษา 2519 โดยเปิดสอนครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2519 มีห้องเรียน 2 ห้อง นักเรียน 95 คน ระยะเวลาที่เปิดทำการ ซึ่งยังไม่มีอาคารเรียนนั้น โรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์จาก นายสวาท ดีจันทร์ ครูใหญ่ โรงเรียน บ้านหนองเขื่อน (ครูใหญ่ขณะนั้น) ให้ใช้โรงยวเป็นที่เรียนก่อน นอกจากนั้นยังได้รับอนุเคราะห์จาก นางพรรณนารี บัวทัน มาเป็นครูอาสาสมัคร โดยไม่รับค่าตอบแทน

ในระหว่างปิดภาคเรียน ปลายปีการศึกษา 2519 ทางโรงเรียน โดยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น คณะครู-อาจารย์ ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสภาตำบล ตลอดจนชาวบ้านที่มีจิตศรัทธา ได้บริจาควัสดุอุปกรณ์ต่างๆ จัดสร้างอาคารชั่วคราวหลังคามุงหญ้า ขนาด 6 ห้องเรียนและส้วม 1 หลัง (รื้อแล้ว) ขึ้นในบริเวณของโรงเรียนปัจจุบัน พร้อมทั้งเครื่องพิมพ์ดีด กระเป่าหิ้ว 1 เครื่อง ตลอดจนอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น โต๊ะ เก้าอี้นักเรียนเพื่อใช้ในการเรียนการสอน และได้ย้ายมาเรียนที่อยู่ปัจจุบัน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2520

ในปีงบประมาณ 2521 โรงเรียนได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคาร 1 (แบบ 216 ค) ครึ่งหลัง และในปีงบประมาณ 2523 อีกครึ่งหลัง

ในปีการศึกษา 2525 โรงเรียนได้รับงบประมาณจากกรมสามัญศึกษา ติดตั้งระบบจ่ายกระแสไฟฟ้า ขนาด 10 KVA. 1 เฟส 2 สาย

ในปีการศึกษา 2528 โรงเรียนได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษา ให้เข้าร่วมโครงการมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท (ม.พ.ช.2) รุ่นที่ 3 โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งสาธารณูปโภค สื่อการสอน และจัดอบรมบุคลากรให้ ซึ่งโรงเรียนได้รับอนุมัติให้สร้างอาคารเรียนถาวร แบบ CS 220 B โรงฝึกงานอุตสาหกรรม โรงฝึกงานคหกรรม ขยายระบบจ่ายกระแสไฟฟ้าจาก ขนาด 10 KVA. 1 เฟส 2 สาย ขยายเป็น 50 KVA. 3 เฟส 4 สาย ติดตั้งระบบประปาและได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์อื่น ๆ เป็นจำนวนมากเพื่อให้โรงเรียนมีความพร้อมที่จะพัฒนาชนบทตามนโยบายของโครงการ ม.พ.ช. ต่อไป

ในปีการศึกษา 2530 โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของกรมสามัญศึกษา (ค.อมต.สส.) ซึ่งเป็นโครงการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบให้เปล่า เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในพื้นที่ชนบทยากจนได้มีโอกาสเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาเพิ่มมากขึ้น

ปีการศึกษา 2533 โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (มพขส.) รุ่นที่ 3 โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในชนบท ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

ปีการศึกษา 2534 โรงเรียนได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษา ให้เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพิ่มขึ้นจากเดิมที่เปิดสอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนโอนจากกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบัน โรงเรียนเขวาไร่ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

รายงานการประเมินตนเอง ปีการศึกษา 2553 (2554, 27-31) ได้กล่าวถึงผลงานดีเด่นของโรงเรียนและนักเรียนไว้ ดังนี้

ผลงานดีเด่นของโรงเรียน

1. สมเด็จพระพุทธอาจารย์ ประธานผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ประทาน โล่เกียรติคุณรางวัลที่ 1 เป็นโรงเรียนวิถึพุทธดีเด่น (23 มีนาคม 2552)
2. ได้รับคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปีการศึกษา 2552 “ สถานศึกษาพอเพียง 2552” (25 ก.พ 53)
3. ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 เข้าแข่งขัน โรงเรียนดีเด่นด้านคุณธรรมจริยธรรม และนักเรียนดีเด่นคุณธรรมจริยธรรม ระดับภาคของธนาคารออมสิน
4. ได้รับรางวัลระดับดีเด่น การประกวดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ระดับมัธยมศึกษา ประจำปี 2553 จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 (8 ต.ค 53)
5. ได้รับคัดเลือกเป็นสถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านดีเด่นระดับมัธยมศึกษา สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 7 เขตตรวจราชการที่ 12 ปีการศึกษา 2553 (30 ส.ค 53)
6. ได้รับคัดเลือกเป็นสถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านดีเด่นระดับมัธยมศึกษา รางวัลชมเชย ระดับประเทศ ประจำปีการศึกษา 2553 จากกระทรวงศึกษาธิการ

7. ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมกิจกรรม ตลาดนัดหัตถศิลป์ งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ระดับชาติ ปีการศึกษา 2553 : ศูนย์ออดเด็กไทย ก้าวไกลสู่สากล ณ อิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี (20 เม.ย 2553)

8. ได้รับเกียรติบัตร ผลเฉลยการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET) 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 อันดับที่ 9 ปีการศึกษา 2553 จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 (6 มิ.ย 2554)

9. ได้รับเกียรติบัตร ผลเฉลยการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET) 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อันดับที่ 7 ปีการศึกษา 2553 จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 (6 มิ.ย 2554)

ผลงานดีเด่นของนักเรียน

1. นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ได้แสดงออกด้านกีฬา-กรีฑา รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีน้ำใจนักกีฬา

1.1 กีฬาประเภทพุ่งแหลนหญิง ม.ปลาย อันดับที่ 2 ในการแข่งขัน มหกรรมกีฬานักเรียน สพม. เขต 26 ประจำปีการศึกษา 2553

1.2 กีฬาประเภทขว้างจักรชาย ม.ต้น อันดับที่ 2 ในการแข่งขันมหกรรมกีฬานักเรียน สพม. เขต 26 ประจำปีการศึกษา 2553

1.3 กีฬาประเภทวิ่ง 5,000 เมตร ม.ปลาย อันดับที่ 3 ในการแข่งขัน มหกรรมกีฬานักเรียน สพม. เขต 26 ประจำปีการศึกษา 2553

1.4 กีฬาประเภทวิ่ง 800 เมตร ม.ปลาย อันดับที่ 3 ในการแข่งขันมหกรรมกีฬานักเรียน สพม. เขต 26 ประจำปีการศึกษา 2553

1.5 กีฬาประเภทวิ่ง 500 เมตร ม.ปลาย อันดับที่ 3 ในการแข่งขันมหกรรมกีฬานักเรียน สพม. เขต 26 ประจำปีการศึกษา 2553

1.6 กีฬาประเภท เซปักตะกร้อ ทีมหญิง อายุ 15 ปี รางวัลชนะเลิศ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 3 (22 ก.ค. 53)

1.7 กีฬาประเภท เซปักตะกร้อ ทีมชาย อายุ 18 ปี รางวัลชนะเลิศ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 3 (22 ก.ค. 53)

1.8 กีฬาประเภท ตะกร้อลอดห่วง ทีมชาย อายุ 18 ปี รางวัลรองชนะเลิศ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 3 (22 ก.ค. 53)

2. นักเรียนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพในทุก ๆ กลุ่มสาระ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการประกวดแข่งขันทักษะทางวิชาการจนได้รับรางวัลต่าง ๆ ดังนี้

2.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน การประดิษฐ์ใบตอง ประเภทบายศรีสู่ขวัญ ประเภททีม 3 คน ม. 4-6 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน การประดิษฐ์ใบตอง ประเภทดอกไม้สด ประเภททีม 5 คน ม. 4-6 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน การแต่งเพลงคุณธรรม ม. 4-6 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน โครงงานคุณธรรม ม. 1-3 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.5 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน การเล่านิทานคุณธรรม ม. 4-6 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.6 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน วงดนตรีไทย (วงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องคู่) ม. 4-6 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.7 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน ขับร้องเพลงไทยลูกทุ่ง ม. 1-3 (ชาย) งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.8 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน ขับร้องเพลงไทยลูกทุ่ง ม. 4-6 (ชาย) งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.9 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน ขับร้องเพลงไทยสากล ม. 4-6 (ชาย) งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.10 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญเงิน กิจกรรมการแข่งขัน ขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ ม. 1-3 (หญิง) งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.11 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน กิจกรรมสภานักเรียน ม. 4-6 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.12 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญเงิน กิจกรรมการแข่งขัน กิจกรรมนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา ม. 1 -3 (ประเภททีม 5 คน) งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.13 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญเงิน กิจกรรมการแข่งขัน กิจกรรมนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา ม. 4 -6 (ประเภททีม 5 คน) งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.14 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญเงิน กิจกรรมการแข่งขัน การเขียนเรียงความ ม. 1-3 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.15 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบรางวัลระดับ เหรียญเงิน กิจกรรมการแข่งขัน การเขียนเรียงความ ม. 4-6 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 จังหวัดอุดรธานี (24-26 ธ.ค. 2553)

2.16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน อัจฉริยภาพทางคณิตศาสตร์ ม. 1-3 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 (10 -11 พ.ย. 2553)

2.17 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน อัจฉริยภาพทางคณิตศาสตร์ ม. 4-6 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 (10 -11 พ.ย. 2553)

2.18 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน ทักษะความเป็นเลิศทางภาษา (Multi Skill Competition) ม. 1-3 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 (10 -11 พ.ย. 2553)

2.19 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน ทักษะความเป็นเลิศทางภาษา (Multi Skill Competition) ม. 1-3 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 (10 -11 พ.ย. 2553)

2.20 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน การสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ระดับชั้นม. 1-3 ประเภททีม 2 คน งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 (10 -11 พ.ย. 2553)

2.21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มอบรางวัลระดับ เหรียญทอง กิจกรรมการแข่งขัน การออกแบบสิ่งของเครื่องใช้ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ระดับชั้นม. 1-6 ประเภททีม 2 คน งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 (10 -11 พ.ย. 2553)

2.22 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มอบรางวัลระดับ เหรียญเงิน กิจกรรมการแข่งขัน หนังสือเล่มเล็ก ม. 1-3 ประเภททีม 3 คน งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 (10 -11 พ.ย. 2553)

2.23 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มอบรางวัลระดับ เหรียญเงิน กิจกรรมการแข่งขัน หนังสือเล่มเล็ก ม. 4-6 ประเภททีม 3 คน งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 60 ปีการศึกษา 2553 (10 -11 พ.ย. 2553)

รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาระดับพื้นฐาน รอบ 2 (พ.ศ. 2549-2553) (2552, 30-31) ได้กล่าวถึง จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และ อุปสรรค ของ โรงเรียนเขาไร่ศึกษาไว้ ดังนี้

ปัจจัยภายในสถานศึกษา

จุดเด่น

ด้านผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ คนตรี และกีฬา มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ด้านครู ครูทุกคนสำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ได้สอนตรงตามวิชาเอก-โท รับผิดชอบงานตามความสามารถ และมีครูเพียงพอ

ด้านผู้บริหาร ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา มีการจัดองค์กร โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และมีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

จุดด้อย

1. ด้านผู้เรียน ผู้เรียนบางส่วนควรได้รับการพัฒนาด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร โดยเฉพาะกลุ่มสาระ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ ภาษาอังกฤษ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ตลอดจนยังขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านครู ครูบางส่วนควรได้รับการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะคุณลักษณะครูตามมาตรฐาน เช่น ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และใช้ผลการวัดและประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการวิจัย

3. ด้านผู้บริหาร สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.1 ปัจจัยภายนอกสถานศึกษา

3.1.1 โอกาส

คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง ให้ความสำคัญและร่วมมือกับ โรงเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนจัดหางบประมาณมาเพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้โรงเรียนยังอยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น ศูนย์ทอเสื้อกบบ้านแพง หินร่องแหล่งโบราณสถานและสภาพทางภูมิศาสตร์ วัดอัมพวันวนาราม ศูนย์พืชและยาสมุนไพร วัดโพธิ์เหนือบ้านโนนเมืองงานจิตรกรรมฝาผนัง และศิลปะการแสดงพื้นบ้านหมอลำคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เป็นต้น

3.1.2 อุปสรรค

ผู้เรียนส่วนใหญ่มาจากชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน การติดตามและการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชนของผู้เรียนจึงยากลำบากตามไปด้วย สภาพเศรษฐกิจของชุมชนไม่คึกคัก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรและรับจ้าง ส่วนใหญ่ พ่อ-แม่จะทำงานต่างจังหวัด นักเรียนส่วนใหญ่อยู่กับผู้ปกครองที่เป็นญาติผู้ใหญ่ ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งจะเอาใจลูกหลาน เลี้ยงดูอย่างขาดเหตุผล นักเรียนจึงขาดการดูแลเอาใจใส่เมื่ออยู่บ้าน

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

บังอร พรหมณ์ฤกษ์ (2544 : 79) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกแบบ โมเดลชิปปากับการคิดแบบหมวกหกใบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสระบัว สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ ชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังได้รับการฝึกแบบ โมเดลชิปปา และ การฝึกคิดแบบหมวกหกใบ

ณัฐกาญจน์ เอื้อสุวรรณ (2546 : 74) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยวิธีการสอนแบบประสาน 5 แนวคิดหลัก และวิธีการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพประชาธิปไตย ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบประสาน 5 แนวคิดหลัก และวิธีสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระสุพิน สีลโร (2546 : 51) ได้ศึกษาผลการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชา พระพุทธศาสนาโดยใช้กระบวนการสอนชิปปา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน สารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนมากกว่าร้อยละ 90 สามารถสร้างความความรู้อย่างได้ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและมีความรับผิดชอบ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย มีทักษะกระบวนการในการ ค้นคว้าหาข้อมูลช่วยกันวิเคราะห์สรุปความรู้ที่ได้รับ สามารถแสดงผลงานของตนเองด้วยความ ชื่นชมและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้

รุ่งลาวัลย์ เดิมทำรัมย์ (2547 : 103) ได้ศึกษาผลการใช้แผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบชิปปา เรื่อง โคลง โลกนิติ วิชาภาษาไทย ท 306 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาแผนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง โคลง โลกนิติ วิชาภาษาไทย ท 306 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มี ประสิทธิภาพ เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา เรื่อง โคลง โลกนิติ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดินดำบัวรองวิทยา จังหวัด ร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา เรื่อง โคลง โลกนิติ วิชา ภาษาไทย ท 306 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ $86.24 / 84.52$ และมีดัชนี ประสิทธิภาพเท่ากับ 0.7703

จันทร์ฉาย ศรีขวัญ (2548 : 69) ได้ศึกษาการออกแบบเกมประกอบการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่ต่อเกมประกอบการ เรียนการสอน ผลการวิจัยได้เกมประกอบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 เกมนำไปใช้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการออกแบบการเรียนการสอน CIPPA MODEL ผลการหาประสิทธิภาพของการออกแบบเกมประกอบการเรียนการสอนที่ สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

วนิดา พรชัย (2548 : 73) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบชิปปา (CIPPA Model) เรื่อง พื้นผิวและปริมาตร ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการกล้า แสดงออกของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่างกัน พบว่า การ จัดการเรียนสอนโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม มีการวัดผลประเมินผลในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นรายกลุ่ม ทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการเรียน มีความกระตือรือร้น และมีความ ตั้งใจที่จะแสดงออกซึ่งความสามารถ และศักยภาพของตนเองออกมาในรูปแบบต่าง ๆ

นอกจากนั้นยังสามารถที่จะช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถกับสมาชิกในกลุ่ม เป็นที่ยอมรับของคนอื่นได้ดี

สาวตรี ยิ้มซ้อย (2548 : 73) ได้วิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้แบบ โมเดล ชิปปากับวิธีสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลแสวงหา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 48 คนโดยการสุ่มแบบง่าย ด้วยวิธีจับฉลากแบ่งนักเรียนเป็น 2 ห้องเรียน แล้วจับฉลาก อีกครั้งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 24 คน กลุ่มทดลองจัดการเรียนรู้แบบ โมเดล ชิปปา (CIPPA Model) ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบ โมเดลชิปปา (CIPPA Model) มี ผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม และ ความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่าการใช้วิธีสอนแบบปกติ

สิริวรรณ วงศ์สวัสดิ์ (2549 : 69) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสาระ ภูมิศาสตร์ และมนุษยสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการเรียนแบบชิปปา โมเดล (CIPPA) และการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค เอส ที เอ ดี (STAD) พบว่านักเรียนที่ ได้รับการเรียนแบบชิปปาโมเดล และการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค เอส ที เอ ดี มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระภูมิศาสตร์แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุพงษ์ บุญดี (2549 : 94) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา เรื่อง กายัพยานี 11 ประกอบสำนวน สุภาษิตและคำพังเพย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.5956 แสดงว่า นักเรียนที่ได้เรียน โดยใช้ รูปแบบชิปปา มีความก้าวหน้าทางการเรียนสูงขึ้น ร้อยละ 59.56

วีรยุทธ เลิศพลสถิต (2550 : 156) ได้ศึกษาผลของการเรียนรู้ เรื่องหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบอริยสัจสี่ และกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา ที่ มีต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า แผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ อริยสัจสี่ และแบบชิปปา มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.18 / 80.28 และ 85.44 / 80.12 ตามลำดับ นักเรียนที่เรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งสองแบบ มีผลการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่เรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งสองแบบ มีเจตคติที่ดี และมีค่านิยมพื้นฐานที่ดี

ต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา คำดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบอริยสัจสี่ และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา มีค่าเท่ากับ 0.6261 และ 0.6358 คิดเป็นร้อยละ 62.61 และ 63.58 ตามลำดับ

รัฐสุดา สุตรรัก (2551 : 71) ได้ศึกษาผลการใช้การเรียนการสอนซิปปาและวิธีการทางประวัติศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ก่อนเรียน 21.60 หลังเรียน 31.23 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนซิปปาและวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ย 4.52 ซึ่งอยู่ในระดับดี

2. งานวิจัยต่างประเทศ

อับดุลกาณี (Abdulghani, 2004 : 4331-A) ได้ทำการศึกษาผลการกระทบของการนำ การเรียนรู้แบบร่วมมือ ไปใช้ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ วิจารณ์ในภาษาอาหรับของนักเรียนชั้น ปีที่ 4 ประเทศอาหรับเอมิเรตส์ โดยการทดสอบก่อนแลหลังการทดสอบกับกลุ่มควบคุม กลุ่ม ตัวอย่างนักเรียนชั้นปีที่ 4 จำนวน 4 ห้องเรียน ได้แก่ ห้องทดลอง 2 ห้อง ที่ประกอบด้วย นักเรียนจำนวน 33 คน และ 31 คน และกลุ่มควบคุมประกอบด้วยนักเรียน 33 คน และ 29 คน ใน 2 ห้องเรียน กลุ่มทดลองใช้วิธีเรียนแบบกลุ่มร่วมมือ ส่วนกลุ่มควบคุมใช้วิธีการสอนแบบ บรรยาย ครูที่ร่วมวิจัยมี 2 คน แต่ละคนสอนห้องทดลอง 1 ห้อง และสอนห้องควบคุม 1 ห้อง การทดลองใช้เวลา 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้ศีกอบรมครูที่ร่วมวิจัยเป็นการส่วนตัวเพื่อนำเทคนิคการ เรียนรู้แบบร่วมมือ ไปใช้ ตัวแปรตามที่เป็นระดับทักษะเชิงวิพากษ์วิจารณ์ที่วัดได้ตามที่วัดแบบ ประเมินเชิงวิพากษ์วิจารณ์ของ Watson – glaser และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่วัด ด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ครูสร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่า วิธีการสอนทั้งสอง วิธีไม่มีผลกระทบต่อการสอน ความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษา อาหรับ

เบคจอนส์ (Beck-Jones, 2004 : 2478-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้แบบกลุ่ม ร่วมมือกับนักเรียน 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่ 1 สมาชิกไม่มีภาระหน้าที่ใด ๆ ในกลุ่ม กลุ่มที่ 2 สมาชิกมี การแบ่งหน้าที่กัน กำหนดบทบาทที่ชัดเจน กลุ่มที่ 3 มีการแบ่งหน้าที่ กำหนดบทบาท สมาชิกมี การจดบันทึกและได้รับคำแนะนำจากทำกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองมีทั้งหมด 174 คน ได้มาโดยการสุ่ม ผลปรากฏว่า กลุ่มที่ 2 สมาชิกแบ่งหน้าที่ กำหนดบทบาทที่ชัดเจน ให้ผลกับนักเรียนในเรื่องการคิด การใช้สติปัญญาด้วยตนเอง กลุ่มที่ 3 มีการแบ่งหน้าที่ มีการจด

บันทึก และได้รับคำแนะนำ ได้ผลดีที่สุดในการได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจ เพราะระหว่างการทำกิจกรรมมีการจดบันทึก และได้ความรู้สอดแทรกตลอดเวลาในช่วงกิจกรรม

ซินนิโคลา (Zinicola, 2003 : 1181-A) ได้ศึกษาการเรียนวิทยาศาสตร์ผ่านกระบวนการคุุณกรณีสึกษานักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งเป็นการเรียนแบบ “แนวคิดการสร้างสรรค์องค์ความรู้” มีการนำกระบวนการเรียนแบบกลุ่มปฏิบัติมาใช้ในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ ผลการค้นคว้าพบที่มีนัยสำคัญที่สุด คือการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนจากการพูดคุยถึงการแก้ปัญหาวิทยาศาสตร์ 12 บทเรียน ซึ่งได้จากคะแนนที่บันทึกก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิสัมพันธ์นั้นจะสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียน การใช้คำพูดแนวคิดใหม่ ๆ บทบาทโครงสร้างต่าง ๆ นั้นนักเรียนนำเสนอใช้เพียงร้อยละ 15 ของช่วงเวลาที่ทำการทดลอง แต่เมื่อเริ่มคุยเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ สร้างกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียน เด็ก ๆ จะเสนอโดยสัญชาตญาณ การพูดคุยเชิงอธิบายทำให้เกิด ความผ่อนคลาย แต่ไม่ช่วยในเรื่องการเรียนเชิงวิทยาศาสตร์ พวกเขาถือว่าบทบาทของโครงสร้างต่าง ๆ ที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือให้นักเรียนรู้ว่าจะทำอะไร ปัจจัยเกี่ยวกับเพศ ความลำเอียง สถานภาพและพัฒนาของวัยรุ่นตอนต้นมีอิทธิพลต่อปฏิสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่ม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งงานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยในต่างประเทศ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ได้ผลและมีประสิทธิภาพนั้นมีหลายวิธี โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบชิปปา ซึ่งเป็นหลักการจัดเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ ร่วมกิจกรรมกลุ่ม สามารถวิเคราะห์และนำเสนอผลงานของกลุ่มได้ และส่งเสริมการใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ เพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดถึงการนำไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น และนักเรียนจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่าง ๆ รวมทั้งความใฝ่เรียนรู้สูงขึ้นด้วย